Novice iz **Moravške doline**

GLASILO OBČINE MORAVČE / SEPTEMBER 2021 / ŠTEVILKA 7 / LETNIK XXII

7

2021

Limbarska izjava petih županov / str. 5
Na vrhu Limbarske gore je pet županov občin Domžale, Lukovica, Mengeš, Moravče in Trzin podpisalo Limbarsko izjavo, v kateri dajejo podporo občanom in županu Občine Moravče dr. Milanu Balažicu glede okoljske problematike zaradi delovanja podjetja Termit.

Rokodelski dan na gradu Tuštanj / str. 14
Po dveh letih premora zaradi epidemije je Društvo rokodelcev – Rokodelski center Moravče (tokrat skupaj z Društvom krajanov naselij Spodnji in Zgornji Tuštanj) organiziralo rokodelski dan na gradu Tuštanj.

Znameniti Moravčan Tine Kos / str. 28
Tine Kos se je rodil 29. januarja 1894 v Češnjicah pri Moravčah. Domačiji se je reklo Na planini, zato je bil Tine po domače, kar Planinski Tine. Nanj nas v v Moravčah spomni več del. Najbolj znana in vidna sta kip partizana v parku in marmornati portret Frana Detele na Jurkovi hiši.

Jernejeva nedelja / str. 42
Na praznično jutro, 29. avgusta, se je v Pečah pri maši zbralo veliko nekdanjih in sedanjih župljanov, med nami je bil ob g. Bogdanu Dolencu tudi naš nekdanji župnik g. Janez Zaletel, letošnji zlatomašnik.

OŠ Jurija Vege

VABILO

OŠ JURIJA VEGE MORAVČE,
VVE VOJKE NAPOKOJ,

vabi k vpisu v

CICIBANOVE URICE, ZA ŠOLSKO LETO 2021/2022.

Za vpis pokličite na telefonsko številko
041 725 382.

Program **CICIBANOVIH URIC** je namenjen otrokom, ki **niso** vključeni v vrtec in so stari **od 3 do 6 let.** Program se bo izvajal od 5. 10. 2021, **vsak torek 17.–19. ure.**

Namen srečanj je, da otroci začutijo delček utripa, ki poteka v vrtcu. Otroci bodo spoznali nove prijatelje, se igrali in ustvarjali.
Zaradi SARS-CoV-2 (COVID-19) situacije se lahko zgodi, da Cicibanovih uric ne bomo izvajali.

Pred vstopom v vrtec si prosim razkužite roke.

VLJUDNO VABLJENI!

Pomočnica ravnatelja:
Branka Peterlin

Ravnatelj:
Matej Žist

Ilustracija: Lena Vozlič (iz knjige Belina avtorice Jasne Vavpetič)

Novice iz
Moravške doline

SEPTEMBER 2021
ŠTEVILKA 7
LETNIK XXII

Novice iz Moravške doline je informativno glasilo občine Moravče, ki je tudi izdajateljica. ISSN 2536-4057. Izhaja predvidoma desetkrat letno in ga prejemajo vsa gospodinjstva v občini brezplačno.

Sedež in naslov uredništva
Občina Moravče
Vegova ulica 9
1251 Moravče

01 724 71 40

E-poštni naslov
moravske.novice@moravce.si

Odgovorna urednica
mag. Tatjana Čop

Uredniški odbor (do 30. 9. 2021)
Eva Babnik
Ajda Lalić
Bernarda Mal
dr. Franci Malin
mag. Matjaž Marolt
Anja Ravnikar

Likovni urednik in oblikovanje
mag. Blaž Slapar

Lektoriranje
Bernarda Mal

Fotografija na naslovnici
Miha Mally

Tisk
Tiskarna Januš d.o.o.

Naklada
1800 izvodov

Rokovnik izhajanj, navodila za pisce prispevkov in cenik oglasnega prostora so objavljeni na spletni strani www.moravce.si.

Naslednja številka izide 28. oktobra 2021. Prispevke za objavo pošljite na elektronski naslov moravske.novice@moravce.si. Rok za oddajo je 5. oktober 2021. Pisci sami jamčijo za verodostojnost vsebine objav ter za avtorstvo besedil in slikovnega gradiva. Novice iz Moravške doline so vpisane v razvid medijev pri Ministrstvu za kulturo RS pod zaporedno številko 374.

Res smo malo posebni

Drage občanke in občani Občine Moravče.

dr. Milan Balažic
župan občine Moravče

Najpomembnejša novica, ki vam jo želim sporočiti, je ta, da smo s strani države uspeli pridobiti dodatna finančna sredstva za gradnjo naše šole. Gradili bomo velik prizidek k šoli in novo športno dvorano, pri tem pa zaradi gradbišča poskrbeli za varnost naših osnovnošolcev. Višina te investicije znaša okrog 5,5 milijona evrov. Občina pa bo sama financirala novo fasado na vrtcu in prestavitev kuhinje. Naj k temu dodam, da Občina že redno iz svojega proračuna vsakoletno financira vrtec s 940.000 evri, da so cene vrtčevske oskrbe dostopnejše. Za »brezplačno« šolo pa vsako leto navržemo prek 300.000 evrov. Skupaj torej milijon in četrt, kar predstavlja več kot 15 % letnega proračuna Občine Moravče.

NA NAŠEM KONCU SE JE MUDIL MINISTER ZA DELO JANEZ CIGLER KRALJ IN POTRDIL, DA SMO NA DOBRI POTI, DA V NAJKRAJŠEM ČASU PRIDOBIMO KONCESIJO ZA DOM ZA STAREJŠE OBČANE.

Gradimo naprej

Glede gradnje doma starejših občanov smo tik pred začetkom gradnje: malo nas je zadržala nadgradnja gradbenega dovoljenja, saj bomo kapaciteto doma z notranjimi prerazporeditvami povečali z 89 na 125 postelj. Te dni se je na našem koncu mudil minister za delo Janez Cigler Kralj in potrdil, da smo na dobri poti, da v najkrajšem času pridobimo koncesijo. Ker bo dom s seboj prinesel okrog 100 novih delovnih mest, pripravljamo tudi gradnjo stanovanj za mlade moravške družine. Projekt obvoznice mimo Moravč smo v teku čez ovire pripeljali do zadnje faze, kjer ga mora dokončno potrditi država in ga umestiti v državni proračun.

ZADNJI DAN AVGUSTA SEM SKLICAL ZBOR VAŠKIH SKUPNOSTI, NA KATEREM SO PREDSTAVNIKI MORAVŠKIH VASI PODALI POBUDE ZA NOVE PROJEKTE. ŽE ZDAJ PA LAHKO POVEM, DA BO ENA GLAVNIH INVESTICIJ OBČINE V PRIHODNJEM LETU GRADNJA OTROŠKEGA IGRIŠČA V MORAVČAH.

Začeli smo priprave za sprejem novega občinskega proračuna za leti 2022–2023. V ta namen sem 31. avgusta sklical Zbor vaških skupnosti, na katerem so predstavniki moravških vasi podali pobude za nove projekte, ki so v skladu z interesi in željami naših ljudi. Že zdaj pa lahko najavim, da bo ena glavnih investicij Občine v prihodnjem letu gradnja otroškega igrišča v Moravčah.

Z odprtjem prenovljenega športnega igrišča in prevzemom novega gasilskega vozila v Pečah se je 4. septembra začela jesenska sezona odprtij novih pridobitev. Sledila bodo odprtja novih cest Križate–Peške Kandrše, na Gori pri Pečah, na Vrhpolju, Soteski, Mošeniku in proti Rožeku; končana bo prenova opornega zidu pri ribnikih v Zalogu, na Grmačah pa bomo odkrili prestavljeno in obnovljeno kapelico, ki je lep primer naše kulturno-zgodovinske dediščine. Tako vsak dan naredimo nov korak v prihodnost. Pri tem znamo uporabljati vednost naših prednikov, ki so bili nekaj posebnega. Kot smo mi danes.

Moravče kot tisočletno središče

Na kaj mislim? Včasih se zgodi – tudi meni – da nas, ljudi z Moravškega, naši sosedje z okoliških krajev (začenši z Domžalami) malo zbadajo, da smo nekaj posebnega. Če ob strani pustim pregovornega »moravškega mačka«, naj bi bili v primerjavi z drugimi okrog nas malce zahojeni. Ko se soočim s takšnimi domislicami, vselej priznam, da smo res nekaj posebnega. Ne samo po tem, da so bile Moravče skoraj tisoč let eno najpomembnejših slovenskih kulturno-političnih središč – še posebej na območju med Ljubljano in Kamnikom. Posebni smo po našem bogatem kulturnem izročilu. Moravški ljudski pesmi in pripovedkam je pečat udaril stoletni delovni ritem koscev, žanjic, predic in mlatičev. Moravški kmečki človek je pel o življenju, delu, družinskih dogodkih, ljubezni in smrti, o trpljenju in veri v lepše čase. Gospoda na moravških gradovih ni marala za krepka sporočila, ki so tožila o brezpravnem življenju zatiranih tlačanov. Ko so na moravških gradovih v 16. stoletju prešli na prote-

stantizem, so navdušeno prebirali prve slovenske knjige. Toda te niso našle poti med ljudstvo, saj je moravško kmečko prebivalstvo zavračalo protestantizem, ker je bila to vera nepriljubljene grajske gospode. Potem je v prvi polovici 17. stoletja v Moravško dolino poleg Turkov udarila še tridesetletna vojna, velikanski davki in siromaštvo, o čemer priča zgodovinski spomenik – vojaška stanovska pesem *Mežnarjev fant iz Moravč*. Šele z reformami Marije Terezije, z napredkom poljedelstva (uvedba krompirja in koruze), živinorejo in čebelarstvom se je spet dvignil ponos moravškega kmeta. Dobri dve stoletji po kmečkih uporih, ko je na Moravškem gorel marsikateri grad, moravški puntarji terjajo odpravo tlake, hkrati pa se dogaja narodno prebujenje. V smislu »stare pravde« slovenskih Robin Hoodov tudi tiho podpirajo rokovnjače, ki so imeli svoja glavna skrivališča okrog Limbarske gore.

Moravški pogumni duh

Župnišče organizira šolanje bogatejših in bistrih otrok (med slednje spada Jurij Vega); v času Napoleonovih Ilirskih provinc pa je prvič uvedeno splošno obvezno šolanje v slovenskem jeziku. Župniki tega časa v Moravčah so janzenisti: oznanjajo varčnost, skromnost, treznost duha in nasprotujejo praznoverju. Med moravškim ljudstvom budijo smisel za umno gospodarstvo in prosvetljensko veselje do knjig. Verni ljudje naj sami berejo Sveto pismo, toda zanimajo naj se tudi za javne zadeve in politiko. Ko se je na Moravško vrnila Avstrija, je bil pouk v slovenščini ukinjen, zaradi deljivosti in kupovanja kmečkih posestev je naraščalo število kajžarjev, z bližnjim nastopom kapitalizma pa so propadale tudi graščine. Ko je Moravče obiskal učenjak Jernej Kopitar, je moravške kmete nagovoril, da samo še oni govorijo pristen in nepokvarjen jezik, »maravščino«. To je bil čas, ko so kot največjega slovenskega pesnika s kleno besedo slavili Moravčana Janeza Vesela Koseskega (Sp. Koseze so bile takrat v moravški občini).

Moravška ljudska pesem je bila tako lepa in znana, da ni naključje, da je Moravško dolino obiskal največji slovenski pesnik France Prešeren. Teden dni je poslušal godce in si zapisoval moravške pesmi. Zadnjo noč naj bi po izročilu prespal pri Frfrav in tam ob zvonu Sv. Andreja zapisal slavno »Lunca sije, kladvo bije«. V marčni revoluciji leta 1848 smo bili moravški kmetje spet v prvih vrstah: pod geslom »vse za vero, dom, cesarja« so zahtevali odpravo fevdalnih dajatev in se z ustanovitvijo narodne straže podpisali pod program Zedinjene Slovenije.

Obdobje absolutizma in narodno-socialnega zatiranja med prvimi razbijejo z organizacijo tabora v Moravčah in ustanovitvijo čitalnice. Tako so skušali ohraniti slogo tudi takrat, ko so se Slovenci razcepili na dva politična tabora – klerikalce in liberalce. Mimo Moravč je bila speljana »železna cesta«, v soseščini proti vzhodu so se odpirali premogovniki in rudniki, moravški kmetje pa so se morali v novih razmerah vladavine »jare gospode« oderuško zadolževati in se podajati v mesta v službe ali celo prek oceana. Prav ta čas v svojih povestih in romanih slika v Moravčah rojeni pisatelj Fran Detela. Tako realistično prikazuje življenje na kmetih, dninarje, vaške graščake, malomeščanstvo in delavstvo.

Ponosni na zgodovino, povezani za prihodnost

Vendar se moravški ljudje sredi naravnih lepot doline niso vdali v usodo. S trdim delom na polju, travnikih, v gozdu in pri hiši so si služili svoj kruh in se znali vmes poveseliti, pa tudi vasovati. Moravče so bile trški sedež velike dekanije in občine, kjer si lahko srečal notarje, davkarje, sodnike, zdravnike, učitelje, poštarje in pisarje, obrtnike, župana in župnika. V prvi svetovni vojni moravški fantje plačajo visok krvni davek, toda nov državni okvir je obljubljal boljšo prihodnost. Večina njih se ni izpolnila, svet pa je zdrsnil v novo svetovno vojno. Leta 1941 so bili Moravčani – tako kot vsi Slovenci – zapisani smrti. A prav v času okupatorjeve barbarske brutalnosti je moravški človek razkril vso svojo nezlomljivo življenjsko silo. Odpor je prerasel v partizansko osvobodilno gibanje in okupator je začutil oboroženo moravško pest.

Moravčani so si sami priborili svojo svobodo. Toda priokus te svobode je postal grenak, saj je diktatura vladajoče komunistične Partije med vojno in po njej izvajala nasilje nad drugače mislečimi. Zato se v središču Moravč spomenikom partizanskih junakov pridružuje spomenik izvensodno pobitih, žrtev, ki jih je terjal boljševiški model revolucije. Čas socializma je bil čas gospodarskega napredka, dviga življenjskega standarda in če je znal človek biti tiho, avtoritarnega režima ni preveč čutil. Veliki slovenski pesnik, Moravčan Dane Zajc, ni hotel biti tiho, zato je bil preganjan. Takšni pokončni ljudje so nam vdahnili novo slovensko samozavest in tudi Moravčani smo dali svoj prispevek k slovenski demokratizaciji in tej sledeči osamosvojitvi. V Moravčah je takratna ZSMS še pred obstojem strank leta 1986 sprejela program demokratizacije Slovenije in v Moravčah je vladajoča Partija leta 1989 sprejela sklep o uvedbi večstrankarstva in prvih demokratičnih volitvah. Zdaj ne glede na vse pomanjkljivosti živimo bolje kot kdaj koli. Živimo v miru.

Vse to, kar sem uspel zgolj na kratko opisati o zgodovini ljudi iz Moravške doline in njenih hribov nas dela za nekaj posebnega. V globoko pozitivnem smislu. Na našo znamenito zgodovino smo ponosni. In skupaj nadaljujemo pot v duhovno in materialno bogatejšo prihodnost, vsak dan, korak za korakom.

Limbarska izjava petih županov za čistejše okolje

Na vrhu Limbarske gore so se sestali župani petih osrednjeslovenskih občin – Domžale, Lukovica, Mengeš, Moravče in Trzin – in podpisali »Limbarsko izjavo«. V njej dajejo podporo prizadevanjem Občine Moravče in županu dr. Milanu Balažicu, da se delovanje podjetja Termit spravi v okvire zakonov, od pristojnih ministrstev pa zahtevajo takojšnjo sanacijo degradiranih območij in stalni nadzor.

LIMBARSKA IZJAVA

Župani občin Domžale, Lukovica, Mengeš, Moravče in Trzin smo 9. aprila 2019 podpisali »Deklaracijo o varovanju okolja«. V njej smo zapisali, da je naše naravno okolje in zdravje naših občanov vse bolj ogroženo. Zavezali smo se, da bomo bdeli nad ravnanjem z okoljem in posebno pozornost posvetili ravnanju podjetij, ki najbolj grobo posegajo v naše okolje.

V tem smislu podpiramo prizadevanja Občine Moravče, da delovanje podjetja Termit spravi v zakonske okvire. Od Vlade Republike Slovenije in pristojnih ministrstev ponovno zahtevamo sanacijo obstoječih degradiranih območij in izvajanje rednega monitoringa – tako v Moravški dolini kot na območju celotne regije osrednjeslovenskih občin severnega zaledja Ljubljane.

Znova poudarjamo, da bomo storili vse, kar je v naši moči, da našim občinam zagotovimo trajnostni sonaravni razvoj, da upoštevamo najvišje mednarodne okoljske standarde in občanom omogočimo visoko kakovost bivanja.

Toni Dragar, župan Občine Domžale _____

mag. Olga Vrankar, županja Občine Lukovica _____

Franc Jerič, župan Občine Mengeš _____

dr. Milan Balažic, župan Občine Moravče _____

Peter Ložar, župan Občine Trzin _____

Limbarska gora, 7. september 2021

Občinske novičke

Besedilo in fotografije: občinska uprava

Obnovljena cerkev sv. Mohorja in Fortunata

V nedeljo, 22. avgusta, se je župan Občine Moravče dr. Milan Balažic skupaj s partnerko dr. Nino Krajnik udeležil odprtja obnovljene cerkve sv. Mohorja in Fortunata. Mašo je daroval ljubljanski nadškof in metropolit msgr. Stanislav Zore. Župan se je v svojem nagovoru zahvalil vsem, ki so kakorkoli pripomogli k obnovi imenitne moravške kulturno-zgodovinske dediščine, še posebej vsem mojstrom delavcem in župniku Kancijanu Čižmanu. Občina Moravče je finančno podprla obnovo, saj gre za ohranjanje kulturne identitete, ki jo moramo predati našim zanamcem. Slovesni maši je sledilo družabno srečanje množice ljudi, ki so ta dan obiskali prenovljeni biser Moravške doline.

Evropski dan spomina na žrtve vseh totalitarnih in avtoritarnih režimov

V ponedeljek, 23. avgusta, je župan Občine Moravče dr. Milan Balažic v parku v središču Moravč položil venca na spomenika padlim v narodno-osvobodilni vojni in žrtvam povojnih izvensodnih pobojev. Evropski dan spomina na žrtve nacizma in stalinizma se obeležuje kot dan vseevropskega spominjanja žrtev totalitarnih diktatur v Evropi 20. stoletja. Evropski parlament je z Resolucijo o evropski zavesti in totalitarizmu ta dan leta 2009 potrdil kot dan spomina na žrtve obeh političnih režimov. 23. avgust je bil izbran kot dan, ki sovpada z dnevom podpisa pakta Ribbentrop-Molotov, v katerem sta nacistična Nemčija in komunistična Sovjetska zveza podpisali sporazum o medsebojni razdelitvi Vzhodne Evrope.

Župan sprejel ravnatelja Osnovne šole Jurija Vege Mateja Žista

Slab teden pred začetkom pouka, 25. avgusta, je župan Občine Moravče dr. Milan Balažic sprejel ravnatelja Osnovne šole Jurija Vege Mateja Žista. V pogovoru sta se najprej dotaknila priprav na novo šolsko leto, ki bo znova potekalo v pogojih epidemije Covida-19. Župan je ravnatelja obvestil, da je Občina omogočila sredstva, s katerimi se bo v jeseni z novo varno fasado prenovil spodnji del vrtca VVE Vojke Napokoj. V ta namen bo tudi prestavljena šolska kuhinja. Prav tako sta se pogovarjala o pripravi vsega potrebnega, da se bo po zagotovilih sofinanciranja s strani Ministrstva za šolstvo RS še to jesen za otroke varno začela gradnja prizidka k šoli in športne dvorane. Ravnatelju je župan s sprejemom novega občinskega proračuna zagotovil stabilno financiranje šole in vrtca v prihodnjih letih. Občina Moravče v prid dostopnih cen za starše vrtec na letni ravni financira z 940.000 evri, šolo pa z več kot 300.000 evri, kar skupaj predstavlja več kot 15 odstotkov celotnega proračuna Občine Moravče.

Občina Moravče pridobila državna sredstva za rekonstrukcijo OŠ Jurija Vege in športno dvorano

Občina Moravče je na javnem razpisu Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport za sofinanciranje investicij v vrtcih in osnovnem šolstvu v Republiki Sloveniji v proračunskem obdobju 2022–2024 prejela sklep ministrstva o izboru predloga projekta Dozidava in rekonstrukcija OŠ Jurija Vege Moravče za sofinanciranje v višini 2.348.677,50 EUR. S tem je bil izpolnjen še zadnji pogoj finančne konstrukcije, ki omogoča izvedbo projekta gradnje. Ta se bo začela takoj, ko bo z javnim naročilom izbran izvajalec gradbenih del. Javno naročilo je že v teku.

Odprtje nove ceste Križate – Peške Kandrše

V petek, 10. septembra, je župan Občine Moravče svečano odprl novo asfaltirano cesto med Križatami in Peškimi Kandršami. Gre za pomembno prometnico, ki med seboj vzporedno z glavno cesto povezuje občini Moravče in Zagorje ob Savi. Krajani Križat so ob odprtju pripravili kulturni program, ki so mu poleg domačinov prisostvovali nekateri občinski svetniki, diakon Janez Pavel Šuštar pa je blagoslovil novo pridobitev. Odprtju je sledilo prijetno druženje, skladno z navodili NIJZ.

Župan odprl novo asfaltirano cesto v Gori pri Pečah

V petek, 17. septembra, je župan Občine Moravče dr. Milan Balažic odprl novo asfaltirano cesto na Gori pri Pečah.

V svojem nagovoru je poudaril, da občina uravnoteženo investira v vse njene kraje, saj si vse občanke in vsi občani zaslužijo enako kakovost življenja. Odprtja so se poleg zadovoljnih krajanov udeležili tudi podžupan Marko Kladnik, varuh pravic občanov Stanislav Ravnikar in nekaj občinskih svetnikov. Novo cesto je blagoslovil diakon Janez Pavel Šuštar. Po odprtju ceste so krajani v skladu z navodili NIJZ pripravili prijetno druženje.

Bogata bera moravških kulturnih dogodkov zadnji vikend v avgustu

Konec avgusta je bil v Moravški dolini kulturno zelo razgiban. V soboto, 28. avgusta, je bilo v čebelarskem domu v Moravčah organizirano srečanje vseh moravških čebelarjev. Župan Občine Moravče dr. Milan Balažic je pozdravil vse navzoče in čebelarjem zagotovil podporo občine tudi v prihodnjih letih. Zatem je župan obiskal krajane Hrastnika pod Limbarsko goro, kjer so se dogovorili, da bo občina v prihodnjih mesecih financirala obnovo spomenika žrtvam okupatorja, ki je leta 1942 zažgal vas, da bi pregnali partizansko gibanje. Spomenik bo obnovljen tako, da bo nared za spominsko svečanost, ki bo julija prihodnje leto ob 80. obletnici tega dogodka.

V nedeljo, 29. avgusta, se je župan udeležil žegnanjske Jernejeve nedelje v Pečah. Po zlati maši duhovnika Janeza Zaletela je sledil kratek kulturni program s Peškim oktetom. Župan je bogato aktivnost te vaške skupnosti postavil za vzor tudi drugim. Nedeljsko popoldne pa je župan dr. Milan Balažic preživel z rokodelci na gradu Tuštanj. Skupaj z županom Občine Kamnik

Matejem Slaparjem sta navdušeno podprla rokodelsko dejavnost, ki ohranja tradicionalne veščine in krepi našo kulturno samopodobo. V svojem nagovoru je moravški župan čestital trem prejemnikom certifikata kakovosti Srce Slovenije iz občine Moravče: Franciju Levičniku (klobasa za kuhanje in moravški šobl), Janezu Osolniku (Franovi piškoti in moravški med) ter Sebastjanu Zajcu (leseni metuljčki).

Komunisti, kapitalisti, za Moravško dolino škodljivci isti

BESEDILO: **BRANIMIR MIKULAŠ**

Vsak dan se vse bolj soočamo s spoznanjem, da je naše preživetje odvisno od ohranitve našega okolja, katerega del smo tudi sami. Po obdobju čezmernega izkoriščanja in uničevanja narave prihaja čas streznitve.

Zaradi zastrupljanja in uničevanja okolja hudo zbolevajo in umirajo naši ljudje – epidemije s svojimi posledicami pridejo in grejo, naša narava s svojimi ranami pa ostaja z nami. Tudi naš moravški odnos do narave je dosegel kritično točko preloma. Seveda vsi želimo napredek in razvoj, vendar ga bo treba uskladiti z našo soodvisnostjo z naravo, drugače naša dolina ne bo več primerna za življenje.

Ekološki kriminal

Našemu okolju povzročeno uničenje je posledica neodgovornega obnašanja vodstev in lastnikov podjetij, željnih bogatenja na rovaš ogrožanja našega življenja. Pri takšnih posegih v okolje, ki so v nasprotju s pravnim varstvom okolja, lahko govorimo o kriminalu zoper okolje. Ekološki kriminal se zgodi, ko vodstvo podjetja zaradi dobička namerno krši zakonodajo in pravila, ki urejajo področje varstva okolja. Ekološki kriminal, ki namerno uničuje okolje, je glede na dobičkonosnost kriminalnih dejavnosti četrta po vrsti – takoj za mamili, orožjem in trgovini z ljudmi.

Gospodarska liberalizacija in globalizacija sta v zadnjih dvajsetih letih omogočili razcvet mednarodne ekološke kriminalitete. Zato so v Moravčah svojo pot zaključili tudi premnogi nevarni in strupeni odpadki iz sosednjih držav, začenši z Italijo. Od tam so se slabe prakse prenesle k nam.

Toda nosilci teh praks so se zmotili, ko so mislili, da nam je še naprej vseeno, v kakšen okolju živimo. Dokler se nismo prebudili, so namreč pri nas imeli idealne pogoje za izvrševanje kaznivih dejanj zoper okolje. Bivša moravška politika jim je pri tem vsestransko pomagala.

Zločin in kazen

Žrtve tega početja so bile anonimne, ustrahovane in v javnosti tiho. Termit je vladal z grožnjami, če pa te niso pomagale, so plačali »najboljše« pokvarjene odvetnike, da so jim dobili tožbe. Tudi zaposleni v podjetju so se morali zavezati absolutni pokorščini in molku, drugače bi takoj izgubili službe. Toda zdaj je strah popustil in – ob ustrezni zaščiti – nam o neodgovornem početju vodstva Termita pričajo tako bivši kot zdajšnji zaposleni delavci. Da se je vse to dogajalo skrito za našimi hrbti, pa je za nastanek organiziranega ekološkega kriminala kriva tudi država, ki ni opravila svoje nadzorne funkcije. Ta je skozi dopuščanje organiziranega kriminalnega podjetništva omogočila izjemno velike dobičke in bogatenje.

Država je tu odgovorna za kaznivo dejanje opustitve dolžnega ravnanja, saj je »spregledala« kršitve in s tem zavestno ogrožala svoje državljane, občanke in občane občine Moravče. Nizka verjetnost odkritja ekološkega kaznivega dejanja, kombinirana z relativno nizkimi kaznimi je doslej v Sloveniji povečevalo pesimizem glede učinkovitosti okoljskega kazenskega prava. Konec koncev nam ne gre toliko za to, da odgovorne strpamo v zapor; najprej je na vrsti javno imenovanje škodljivcev, njihova osramotitev in očiščenje onesnaženega območja na račun tistih, ki so to počeli.

Moravška okoljska kriza in izhod iz nje

Tudi v Moravški dolini imamo pravico vedeti, kako so Termitovi posegi v okolje vplivali na naša življenja in zdravje. V preteklosti kljub temu občani niste imeli niti osnovnih informacij o okoljski škodi, nevarnih odpadkih, ogrožajočih kremenčevih delcih v zraku in strupenih izcednih vodah. Ta velika onesnaženja zemlje, zraka in vode so vzrok kršitve naše pravice do zdravja, pravice do zadostnega življenjskega standarda (ta vključuje tudi pravico do zdrave hrane in čiste vode) in pravice do možnosti zaslužka z delom.

DRŽAVA JE TU ODGOVORNA ZA KAZNIVO DEJANJE OPUSTITVE DOLŽNEGA RAVNANJA, SAJ JE SPREGLEDALA KRŠITVE IN S TEM ZAVESTNO OGROŽALA SVOJE DRŽAVLJANE, OBČANKE IN OBČANE OBČINE MORAVČE.

KOLIKO PA SE NAM ZDI VREDNA NAŠA NARAVA, ZRAK VODA?

V zadnjih dobrih dveh letih smo tudi v naši občini začeli dvigovati ekološko zavest – zavest o premišljenem, strpnem in razumskem ravnanju s celotnim okoljem, od katerega smo življenjsko odvisni. Naši predniki so živeli v najtesnejši povezanosti z naravo in se zavedali njenega bogastva, zakonitosti in ravnovesja. Potem pa sta v Moravško dolino prilomastila komunizem, ki je odprl rane v naši lepi dolini in hribovju (začetki Termita in IAK segajo v šestdeseta leta prejšnjega stoletja), za njim pa kapitalizem; ta je od devetdesetih let naprej – še posebej pa po letu 2000 – ravnal z našim okoljem skrajno neodgovorno in povzročil splošno nevarnost in ogroženost ljudi. Za zasebni dobiček lastnikov Termita in IAK se je uničevalo javno dobro: izhodiščno obremenjevanje okolja se je v sramotni gonji za dobičkom spremenilo v ropanje našega naravnega bogastva, v rušenje ravnovesja v okolju, v brezobzirno gospodarjenje, v uničevanje zdravja in življenj.

Kar je zastonj, je najdražje

Ljudje danes cenimo to, kar moramo plačati. Čim višjo ceno ima izdelek, tem bolj je v naših očeh cenjen in tem bolj gospodarno z njim ravnamo. Koliko pa se nam zdi vredna naša narava, zrak, voda? Navadili smo se, da je narava pač vedno tukaj, okoli nas, da lahko živimo. V tržnem gospodarstvu tako rekoč nima cene, ker je ne proizvajamo. In ker nima cene, se nam je ne zdi vredno varovati. Šele sedaj ko smo se v Moravški dolini začeli zavedati, da Termit in IAK z onesnaženjem ogrožata naš obstoj, smo se zganili. Šele ko sta nas onesnažena tla, voda in zrak začela stiskati ob zid, smo spoznali, da s svojim zdravjem plačujemo zastonjskost zraka, vode in drugih dobrin narave. Zdaj nam je jasno, kako prav je imel Einstein, ko je nekoč dejal, da včasih za stvari, ki smo jih dobili zastonj, plačamo največ.

Šele vse pogostejše bolezni dihal in raka, ogromna deponija z zakopanimi nevarnimi odpadki, zastrupljena Drtijščica in Gradiško jezero, akutna grožnja z onesnaženjem naše pitne vode zaradi kamnoloma Ušenišče, vse to je bilo potrebno, da smo se začeli zavedati hudih posledic malomarnosti bivše občinske politike in družbene neodgovornosti vodstva podjetja Termit in IAK. Danes ni več nobenega dvoma, da so ukrepi za obnavljanje in ohranjanje čistega okolja v Moravški dolini nujni, saj se spiralno spušča-

mo proti ogroženemu življenju v vse bolj degradiranem okolju. Porajajo se številna vprašanja, kako bo vedno bolj številčnejšim prebivalcem Moravške doline sploh lahko uspelo obstati in prihajajočim rodovom zagotoviti zdrav življenjski prostor.

Prvi koraki v pravo smer

Kar se tiče Občine Moravče, bomo pod vodstvom župana dr. Milana Balažica storili vse, da zavarujemo naš skupni javni interes – čisto in zdravo okolje. Od države in Termita terjamo sonaravno sanacijo, potem bo kmalu sledilo resno omejevanje zdajšnjih odkopnih prostorov. Vendar pa lahko že zdaj tudi vi storite prvi korak. Zase ali za vaše najbližje, ki so zboleli ali umrli zaradi znanih bolezni okrog deponije, zahtevajte odškodnino. Na Občini vam lahko glede tega pomagamo. Včasih pa se lahko znajdete tudi sami: če ste zaradi nastanka okoljske škode prizadeti, o tem obvestite Ministrstvo za okolje in prostor ter zahtevajte, da ustrezno ukrepa. Ko omenjeno ministrstvo ugotovi, da je okoljska škoda dejansko nastala, izda o tem odločbo, s katero povzročitelju odredi izvedbo sanacijskih ukrepov in plačilo odškodnine.

Odgovornost za okoljsko škodo zastara le, če je preteklo več kot 30 let od dneva vzroka njenega nastanka. Prav tako velja uporabiti Evropsko direktivo o kazenskopravnem varstvu okolja, ki predpisuje kazniva dejanja s področja varstva okolja. Glede Termita in IAK pričakujemo, da jim bodo izrečene kazenske sankcije: gre za storilca, ki sta naklepno oziroma iz velike malomarnosti povzročila znatno škodo ljudem in okolju, še posebej varovanim območjem (Natura 2000, vodovarstveno območje). Pričakujemo, da se nam bodo v teh prizadevanjih pridružili tudi zaposleni delavci v Termitu: tudi ti imajo otroke, tudi ti zbolevajo za rakom, predvsem pa so slabo plačani za svoje, zdravju škodljivo, delo.

Kar velja za ljubljanski Zalog, ne velja za moravškega?

BESEDILO: **dr. MILAN BALAŽIC, župan**

Z veseljem sem prejel novico, da se je začela sanacija odlagališča odpadkov v ljubljanskem Zalogu. Tam naj bi ležalo okrog 4 000 ton odpadkov in državljani so zaradi skladiščenja elektrofiltrskega pepela in mulja upravičeno opozarjali na nevzdržne razmere.

Naj pa takoj opozorim, da bomo v Moravčah preprečili dovoz teh odpadkov, če morda kdo računa, da jih bo – kot običajno – odložil na deponijah podjetja Termit. To je račun brez krčmarja.

V Moravški dolini ob deponijah z nevarnimi in strupenimi odpadki stoji vas Zalog pri Moravčah. **Tu so razmere zaradi skladiščenja elektrofiltrskega pepela, mulja in drugih škodljivih odpadkov še veliko bolj nevzdržne. Pri 150 prebivalcih imamo posledično samo v tej vasi 35 rakavih obolenj, letos pa smo na 2 milijona ton podlage iz ljubljanske Toplarne dobili še dodatnih 6 000 novih ton elektrofiltrskega pepela.** Termit ne izvaja sanacije, Agencija Republike Slovenije za okolje (ARSO) pa v Moravčah ne opravlja svoje z zakoni določene naloge. Ne bi se bolj mogel strinjati z besedami ministra Andreja Vizjaka, ko pravi: »Nedopustno je, da bi kot Ministrstvo za okolje in prostor izpostavljali ljudi, okolje in vodo potencialnemu onesnaževanju in oškodovanju zdravja ter se šli pravne bitke in tolmačenja, kdo je za kaj odgovoren. Primerov, kot je ta v Zalogu, je kar nekaj in tudi v drugih podobnih primerih bomo ravnali enako«. Upam, da bo minister zvest svojim besedam **in se bo lotil tudi moravškega primera, ki je primer vseh slovenskih primerov ekološke katastrofe.**

Ministra Vizjaka vabim, da obišče Moravče in se na lastne oči prepriča, kako je videti slovenski okoljski kriminal. Prav zaradi tega podpiramo novi zakon o varstvu okolja. Spoštovani minister, res nam niso potrebne pravne bitke, a prav to proti nam vodi ARSO, ki je v posmeh evropski in slovenski zakonodaji odločil, da v Moravčah nimamo tal, zato se tu lahko počenja vse, kar se drugje ne sme.

Globoko upam, da nimamo opravka z dvojimi merili: kar ni dovoljeno v ljubljanskem Zalogu, je omogočeno v moravškem Zalogu?

Preverite datum odvoza kosovnih odpadkov na računu

BESEDILO: **JAVNO KOMUNALNO PODJETJE PRODNIK**

Datum odvoza kosovnih odpadkov na posameznem odjemnem mestu je naveden na računu za komunalne storitve (v tabelici z navedenimi datumi odvoza pred specifikacijo računa) in v portalu eProdnik, ki omogoča celovit pregled podatkov o posameznem odjemnem mestu.

Ker so datumi odvoza kosovnih odpadkov uporabnikom ves čas dostopni na navedenih mestih, uporabniki posebnih obvestil po pošti ne boste več prejemali, se pa lahko v portalu eProdnik prijavite tudi na prejemanje opomnika o odvozu kosovnih odpadkov na vaš elektronski naslov.

Ste vedeli?

Kosovne odpadke lahko kadarkoli v okviru delovnega časa brezplačno predate tudi v Centru za ravnanje s komunalnimi odpadki Dob.

Primer navedbe datuma odvoza kosovnih odpadkov na računu:

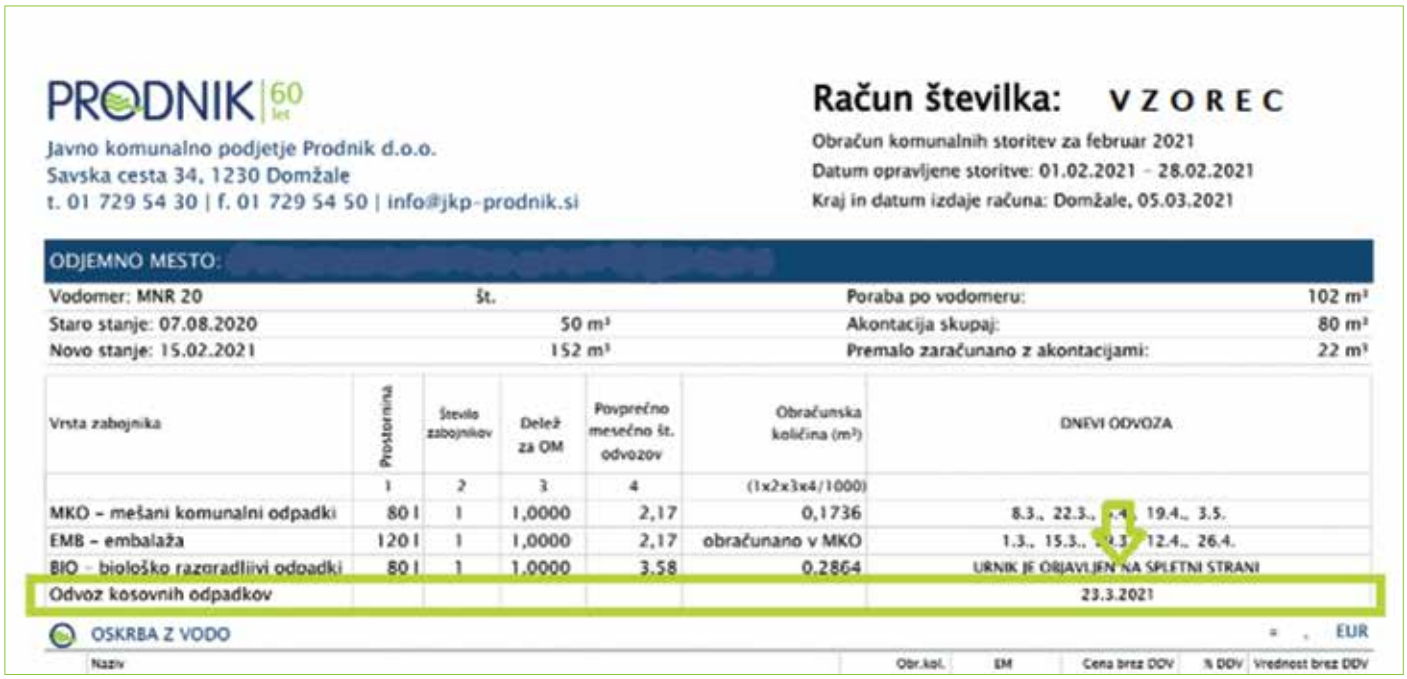

PRODNIK 60 let

Javno komunalno podjetje Prodnik d.o.o.
Savska cesta 34, 1230 Domžale
t. 01 729 54 30 | f. 01 729 54 50 | info@jkp-prodnik.si

Račun številka: VZOREC

Obračun komunalnih storitev za februar 2021
Datum opravljene storitve: 01.02.2021 – 28.02.2021
Kraj in datum izdaje računa: Domžale, 05.03.2021

ODJEMNO MESTO:

Vodomer: MNR 20	Št.	Poraba po vodomeru:	102 m³
Staro stanje: 07.08.2020	50 m³	Akontacija skupaj:	80 m³
Novo stanje: 15.02.2021	152 m³	Premalo zaračunano z akontacijami:	22 m³

Vrsta zabojnika	Prostornina	Število zabojnikov	Delež za OM	Povprečno mesečno št. odvozov	Obračunska količina (m³)	DNEVI ODVOZA
	1	2	3	4	(1x2x3x4/1000)	
MKO – mešani komunalni odpadki	80 l	1	1,0000	2,17	0,1736	8.3., 22.3., [illegible] 19.4., 3.5.
EMB – embalaža	120 l	1	1,0000	2,17	obračunano v MKO	1.3., 15.3., [illegible] 12.4., 26.4.
BIO – biološko razgradljivi odpadki	80 l	1	1,0000	3,58	0,2864	URNIK JE OBJAVLJEN NA SPLETNI STRANI
Odvoz kosovnih odpadkov						23.3.2021

OSKRBA Z VODO — EUR

Naziv	Obr.kol.	EM	Cena brez DDV	% DDV	Vrednost brez DDV

Med kosovne odpadke SODIJO:

- *leseno pohištvo (stoli, mize, naslonjači ...),*
- *oblazinjeno pohištvo (sedežne garniture ...),*
- *športni rekviziti (smuči, jadralne deske, kolesa ...),*
- *oprema (samokolnice, otroški vozički ...),*
- *vrtna oprema iz plastike in lesa (mize, stoli, senčniki ...),*
- *vzmetnice in preproge,*
- *svetila in senčila,*
- *veliki gospodinjski aparati (gospodinjska bela tehnika - hladilniki, pralni in pomivalni stroji, štedilniki ...),*
- *kopalniška oprema (obešala, omarice, zavese za tuš kabino ...),*
- *večje igrače.*

Med kosovne odpadke iz gospodinjstev NE SODIJO:

- *nevarni odpadki kot so embalaže škropiv, olj, barv in lakov,*
- *avtomobilski deli,*
- *akumulatorji,*
- *gume,*
- *sodi,*
- *gradbeni material,*
- *stavbo pohištvo (okna, podboji ...),*
- *veje drevja in žive meje,*
- *azbestne in druge strešne kritine,*
- *mešani komunalni odpadki,*
- *biološko razgradljivi odpadki,*
- *odpadna embalaža.*

Želiš postati gasilec ali gasilka *Prostovoljnega gasilskega društva Moravče?*

Društvo sprejema nove člane, ki so pripravljeni pomagati z delom, doprinesti k varnemu in človeku prijaznemu okolju v Moravčah.
Iščemo mlade od šestega leta starosti dalje.
Če spadaš mednje, se nam pridruži!
Z veseljem te sprejmemo v naše vrste!

VPIS NOVIH GASILCEV:
DAN ODPRTIH VRAT- POŽARNA VARNOST
pred PGD Moravče
v četrtek, 7. oktobra 2021, ob 18.00

Več informacij: Lidija 031 831 614 ali petkovseklidija@gmail.com

Gasilci PGD PEČE prevzeli novo gasilsko vozilo GVV-1

BESEDILO: **EVA JANČIGAJ,** FOTOGRAFIJE: **PATRICIJA KOREN in URBAN ZAVERŠNIK**

Aprila letos je v garažo gasilskega doma v Pečah prispelo novo gasilsko vozilo GVV-1, tovornjak znamke IVECO. Uradni prevzem vozila pa je potekal v soboto, 4. septembra.

Otroška igra je zanetila požar, a le v vaji

Prevzem smo pričeli z gasilsko vajo v vasi Križate pod poveljstvom poveljnika PGD Peče Robija Jesenška. Vaje so se udeležila vsa društva GZ Moravče in sosednje društvo PGD Kandrše iz GZ Zagorje, na sami vaji pa so kot ponesrečenci sodelovali tudi vaščani Križat.

O vaji je poveljnik povedal: »*Otroci so se v hiši igrali z vžigalicami, med igro je prišlo do požara, pri čemer se otroci tudi poškodujejo. Enega od otrok starš odpelje k zdravniku, pri čemer zaradi prehitre vožnje pride do prometne nesreče. Ostali otroci se zaradi strahu skrijejo v okolici hiše. PGD Peče dobi poziv, da gori hiša. Takoj po izvozu pokličejo na pomoč vsa društva iz GZ Moravče in sosednje društvo PGD Kandrše. Po prihodu na kraj požara, domači gasilci takoj začnejo s pregledovanjem in gašenjem objekta. Prvi na pomoč prispejo gasilci iz Kandrš,*

ki jim pomagajo z gašenjem. Čez nekaj minut na pomoč prispejo tudi ostala društva, ki prav tako pomagajo pri gašenju, iskanju pogrešanih oseb in zagotavljanju zadostne količine vode. Prvo moravško vozilo po poti opazi tudi prometno nesrečo in gasilci nemu-

doma začnejo z oskrbovanjem ponesrečencev. S skupnimi močmi gasilci pogasijo požar, oskrbijo ponesrečence in najdejo pogrešane osebe.«

Najlepša hvala vsem gasilcem iz gasilskih društev Peče, Moravče, Vrhpolje, Kandrše, Krašce in Velika vas in vaščanom Križat, ki ste sodelovali na gasilski vaji. Gasilci PGD Peče smo počaščeni, da se je vaje udeležilo kar 61 gasilcev in 12 vozil.

Svečan prevzem na športni ploščadi

Po vaji se je dogajanje preselilo na športno ploščad v Peče, kjer je potekala svečana proslava ob prevzemu. Prevzema so se udeležili tudi gostje: župan občine Moravče dr. Milan Balažic, predsednik Gasilske zveze Moravče tovariš Ivan Lebar, poveljnik Gasilske zveze Moravče tovariš Janez Povirk, diakon Janez Pavel Šuštar in vsi gasilci, ki so se udeležili gasilske vaje.

Na začetku so udeležence proslave nagovorili predsednik PGD Peče Jani Avbelj, predsednik GZ Moravče tovariš Ivan Lebar in župan občine Moravče dr. Milan Balažic. Proslavo so popestrile glasbene točke otroškega gasilskega zborčka, ki ga je spremljal Matevž Mars s harmoniko in Peškega okteta ob klavirski spremljavi Katje Kos. Po podelitvi zahval za finančno pomoč pri nabavi vozila, je sledil blagoslov vozila in pa svečana predaja ključev vozila. Po proslavi je sledilo druženje ob glasbi Matevža Marsa.

Gasilci PGD Peče se najlepše zahvaljujemo vsem, ki ste na kakršenkoli način pomagali pri nabavi novega vozila. Hvala vsem za donacije. Najlepša hvala Občini Moravče, Gasilski zvezi Moravče, podjetju Iveco Benussi, podjetju Gasilska vozila Pušnik in botroma Klemnu Barliču in Tomažu Avblju. Za pripravo prizorišča se zahvaljujemo vsem gasilcem, ki so bili pripravljeni sodelovati, Karmen Murko za okrasitev avtomobila in Joži Jančigaj za darovano cvetje. Hvala Matevžu Marsu, ki je s svojo harmoniko ustvaril prijetno vzdušje. *Na pomoč!*

Podpora dejavnostim PGD Velika vas

BESEDILO IN FOTO.: **DEJAN PRIJATELJ**

Kljub trenutni zdravstveni situaciji smo bili v PGD Velika vas zelo dejavni. V letošnjem letu so se odvijala gradbena dela na novem delu gasilnega doma. Narejena je bila nova fasada in arhivska soba s pisarno. Udeleževali smo se tekmovanj kot vsa pretekla leta. Na intervencije smo se vedno odzvali, ko je bilo potrebno. Na srečo jih ni bilo veliko.

Trenutno smo v postopku nabave novega moštvenega vozila za prevoz članov in mladine, saj staro vozilo ni več primerno. Vozilo bomo dobili letos, vendar je zanj potrebna še nadgradnja, ki pa prinese dodatne stroške.

Zaradi gradbenih del in nakupa novega vozila se je nabralo kar nekaj stroškov. Zato bomo veseli donacij, ki jih lahko nakažete na TRR: SI56 0310 9100 0006 124.

Besedilo: Bojana Dorič in Tatjana Čop,
Foto: Bojana Dorič in Miha Mally

Lansko leto smo se, čeprav s težkim srcem, odločili, da ne organiziramo rokodelskega dne na gradu Tuštanj. Letos smo se odločili, da pri organizaciji tega praznika rokodelstva vztrajamo. Nagrajeni smo bili z vremenom, ki nam je večino dneva bilo naklonjeno. In z obiskovalci, ki so se rokodelskega dneva v velikem številu udeležili. Rokodelski dan smo izpeljali zadnjo avgustovsko nedeljo, skupaj z Društvom krajanov naselij Spodnji in Zgornji Tuštanj, kot smo že lansko leto načrtovali.

TRADICIONALNI DAN NA GRADU

Dragoceno znanje rokodelcev se ohranja iz roda v rod po zaslugi prizadevnih posameznikov in društev, v katerih so zbrani nosilci domače obrti, ki še vedno delajo z materiali in tehnikami svojih prednikov. Pomembni so tudi tisti, ki se ukvarjajo z umetnostno obrtjo in rokodelske tehnike združujejo z novejšimi materiali, pristopi, tehnikami in oblikovanjem.

Tudi **Moravški rokodelci** imajo v svojih vrstah izdelovalce in ohranjevalce domače in umetne obrti, ki na različnih samostojnih prireditvah in gostovanjih razstavljajo svoje izdelke in obiskovalce na delavnicah naučijo novih spretnosti.

Zdaj že tradicionalna rokodelska prireditev je potekala v pravljičnem grajskem ambientu. Domači in povabljeni rokodelci so razstavljali svoje izdelke in prikazovali različne rokodelske spretnosti. Na notranjem grajskem dvorišču so na stojnicah razstavljali svoje izdelke iz naravnih materialov pletarji, izdelovalke rož iz krep papirja, šivilje z ljubkimi figurami iz blaga za najmlajše, oblikovalke in izdelovalke nakita, klekljarice s čipkami, oblikovalci in rezbarji lesa, mojstrica polstenja, oblikovalci gline in umetnih mas in še mnogo drugih izdelkov za vsakdanjo rabo.

ROKODELSKI TUŠTANJ

Gostujoča društva in posamezniki so popestrili dan

Rokodelcem so se na gradu pridružile še članice **Zeliščarske sekcije Društva upokojencev Moravče,** ki so predstavile zdravilna zelišča in izdelke iz le-teh, članice **Društva podeželskih žena Moravče** so pod arkadami cvrle odlične domače krofe, **Turistično društvo Moravče** je predstavljalo svojo dejavnost in svetovalo obiskovalcem kam in kako po Moravški dolini, članici **Društva za tretje življenjsko obdobje** iz Litije pa sta predstavili izdelke iz gline. Na zunanjem dvorišču so se predstavili: **sirarstvo Pirnat** iz Doba pri Domžalah z izvrstnimi mlečnimi izdelki, **Aleš Veber** iz Jevnice, ki oblikuje in ročno struži unikatne lesene izdelke ter **pletarska šola Iztoka Urbanija** iz Tuštanja. Pletarska šola je imela v notranjih prostorih gradu na ogled razstavo pletarskih izdelkov, kjer smo lahko občudovali številne košare, koše, peharje, material za pletenje in okrasne izdelke iz naravnih materialov. Za hrano in pijačo je poskrbela **Gostilna in picerija Pri Jurku** iz Moravč. Pred vhodom v grad so postavili šank in mize s klopmi za goste, prijazno osebje pa je poskrbelo, da ni bil nihče ne lačen, ne žejen.

Rokodelci na vseh prireditvah nekaj svojih izdelkov namenimo za srečelov, ki smo ga poimenovali **rokolov,** saj namesto običajnih srečk, obiskovalci le z **roko** sežejo v košaro in izberejo dobitek – **rokodelski** izdelek.

Vedno dobrodošli gostje

Rokodelski dan se je začel z uvodnim pozdravom in prisrčno dobrodošlico vsem prisotnim s strani predsednice **Društva rokodelcev – RCM, Tatjane Čop** in **Francija Cerarja,** predsednika **Društva krajanov naselij Spodnji in Zgornji Tuštanj.** Nato je pred navzoče stopil lastnik prekrasnega tuštanjskega gradu **Peter Pirnat,** ki je obiskovalce povabil, da si grad in izjemne zbirke tudi ogledajo. Povezovalka prireditve, podpredsednica društva rokodelcev **Branka Bizjan** je napovedala kar nekaj uglednih gostov. Med njimi smo z veseljem pozdravili našo staro znanko in prijateljico **Dušico Kunaver,** samostojno publicistko, profesorico angleščine in ruščine v pokoju, zbirateljico ljudskega izročila in etnološkega gradiva, avtorico in izdajateljico

številnih poljudnoznanstvenih in leposlovnih knjig ter pedagoških priročnikov.
V svojem pozdravu je spregovorila o pomembnosti ohranjanja ljudskega izročila iz roda v rod ter naštela primere ljudskih šeg in navad skozi vse letne čase. V dopoldanskem času so si rokodelsko razstavo ogledale tudi evropska poslanka **Ljudmila Novak,** županja občine Lukovica **Olga Vrankar** in **Adela Pukelj,** etnologinja, ki pri Slovenskem etnografskem muzeju bedi nad registrom nesnovne kulturne dediščine.

Vsebinsko bogat drugi del prireditve

Popoldanski del dneva je bil vsebinsko bogat. Uradno ga je odprl župan občine Moravče **dr. Milan Balažic,** ki je obiskovalce nagovoril, rokodelce pa pohvalil in jim obljubil podporo občine tudi v prihodnje. Dr. Balažic je tudi letošnjim prejemnikom certifikata »Srce Slovenije« poimensko čestital.

Podelitev certifikatov namreč odobrijo člani dveh strokovnih komisij (za rokodelske izdelke in za živila), ki sledijo strogim kriterijem. Prireditev je obiskal tudi župan občine Kamnik **Matej Slapar,** ki je rokodelce povabil, da se predstavijo na njihovih prireditvah. Sledila je predstavitev novega delovnega zvezka pletarskega mojstra Iztoka Urbanija in podelitev priznanj in zahval vsem udeležencem in podpornikom pletarske šole. Priznanja in zahvale sta podeljevala dr. Milan Balažic in Iztok Urbanija. Prireditev so popestrili pevci in pevke zbora upokojencev pod vodstvom **Milana Kokalja** in mažoretke **Moravške lilije,** ki so z dvema koreografijama navdušile obiskovalce. Slabo vreme nam je prizaneslo skoraj cel dan, a dobro uro pred predvidenim koncem druženja je bil dež že pošteno neučakan in rokodelci smo hitro pospravili svoje dragocene izdelke. V notranjosti gradu pa je potekala še podelitev certifikatov **»Srce Slovenije«,** ki jo je organiziral nosilec certifikata **Razvojni center Srce Slovenije.** Podelitvi je sledilo še odlično predavanje fotografa **Mihe Mallyja** o tem, kako lahko sami naredimo izvrstne fotografije lastnih izdelkov.

Kljub predčasnemu zaključku smo rokodelci prepričani, da je bil namen prireditve dosežen. Nasmejani obrazi obiskovalcev, katerih število je preseglo pričakovanja, prijetni pogovori, čudoviti izdelki in pohvale, so spodbuda, da bo grad Tuštanj pod svojimi velbi in pod košato platano tudi v prihodnje gostil rokodelske dneve.

Rokodelski kotiček

BESEDILO: **BRANKA BIZJAN,** FOTO.: **BRANKA BIZJAN in drugi rokodelci**

Po dveh letih zopet Rokodelski dan na gradu

register nesnovne kulturne dediščine

Nestrpno smo pričakovali konec poletja in tako smo v nedeljo, 29. avgusta, izpeljali **Tradicionalni rokodelski dan na gradu Tuštanj,** kjer smo največ poudarka dali na izdelkih, vpisanih v Register nesnovne kulturne dediščine pri Ministrstvu za izobraževanje, znanost, kulturo in šport. Društvo rokodelcev – Rokodelski center Moravče smo nosilci kar štirih enot nesnovne kulturne dediščine: **rože iz papirja, pletarski izdelki, klekljana slovenska čipka in klekljana idrijska čipka.** Za te izdelke smo pridobili dovoljenje za uporabo zaščitnega znaka **registra nesnovne kulturne dediščine.**

Nadaljujemo z delavnicami

Začeli smo z rokodelskimi delavnicami jesenske sezone. Prvo delavnico servietna tehnika - prvi del, smo izpeljali skupaj s Krajevno knjižnico Daneta Zajca. Vodila jo je Katarina Peterc, ki je z zanimivo razlago in prikazom navdušila rokodelke.V praksi so se preizkusile s to tehniko in naredile zanimive izdelke.

Manjša skupina rokodelcev se je preizkusila v uporabi kolovrata in navijalca niti, ki ju je naredil Matjaž Golorej. Kot so povedali, je bilo dopoldne zanimivo pod mentorstvom starejše gospe Tončke, ki še obvlada veščini predenja in cvirnanja.

V septembru se začenja vseslovenski projekt *Slovenija kvačka 212 grbov slovenskih občin.* Naše rokodelke Branka Bizjan, Brigita Rozina in Emi Gregorčič kvačkajo tri grbe. Lokalna televizija jih je povabila v studio in z njimi pripravila zanimivo oddajo *Slovenija kvačka.*

Nov delovni zvezek za pletenje košar in košev

BESEDILO: **BOJANA DORIČ,** FOTO.: **BOJANA DORIČ, MIHA MALLY**

Na gradu Tuštanj je v sklopu rokodelskega dneva Iztok Urbanija predstavil nov delovni zvezek za pletenje košar in košev.

Začetke pletenja košar za širšo javnost je Iztok Urbanija v uvodu predstavitve svojega delovnega zvezka opisal takole: »*Začetki pletenja košar segajo v leto 2010, ko sem na prošnjo nekdanje ravnateljice OŠ Jurija Vege Moravče gospe Nuše Pohlin Schwarzbartl v zimskem času 2010/2011 začel s tečaji pletenja košar. Nekateri tečajniki so že znali plesti in so želeli znanje obnoviti ter nadgraditi, drugi pa so bili začetniki in veliki ljubitelji izdelkov iz naravnih materialov. Odločil sem se, da jim bom posredoval teoretično in praktično znanje pletenja košar in košev, ki sem se ga naučil od svojih staršev. Dela sem se lotil z vso odgovornostjo. Ker za celotno izdelavo izdelka potrebujemo material, ki ga je treba z različnimi orodji nabrati v gozdu in nato obdelati v delavnici, sem sklenil, da vsak tečajnik opravi preizkus usposobljenosti iz varnosti pri delu in preizkus znanja iz varstva pred požarom. Večina tečaja poteka v brunarici Društva krajanov naselij Zg. in Sp. Tuštanja na Cegunci. Izdelava kostanjevih stojk in ročajev pa se izvaja pri meni doma. Nabiranje materiala poteka v okolici vasi Tuštanj na bližnjih jasah in v gozdu. Tečajniki se naučijo pravilnega nabiranja in priprave materiala. Na začetnem tečaju pletenja košar se naučijo izdelati pravo kmečko košaro, kot se izdeluje na področju vasi Zgornjega Tuštanja.*«

V vseh teh letih se je na tečajih zvrstilo lepo število tečajnikov, ki so ob zaključku tečaja usvojili osnovno znanje pletenja z naravnimi materiali. Ker pa se znanje hitro pozabi, če ga ne obnavljaš, je Iztok sklenil, da napiše delovni zvezek, ki je bil predviden kot dopolnilni pripomoček za tečaje pletenja košar. V delovnem zvezku je zbral gradivo o zgodovini pletarstva na širšem območju Moravške doline, poglede v preteklost naših dedov in njihovih pletenih izdelkov, orodja za pletarstvo, materiale, njihovo nabiranje in pripravo. Opisal je različne tehnike pletenja in priprave materiala.

Ker zaradi epidemije v lanskem letu ni bilo dovoljeno druženje in zbiranje večjega števila ljudi, tudi pletarske šole ni bilo, zato je sklenil, da delovni zvezek predstavi na Rokodelskem dnevu na gradu Tuštanj, ki je potekal v nedeljo, 29. avgusta letos. Na trati pred gradom so imeli pletarji postavljen paviljon, kjer so se udeleženci prireditve lahko naučili prvih spretnosti pletenja, v prostorih gradu pa razstavo izdelkov. Med razstavljenimi izdelki smo lahko občudovali košare različnih oblik in kombinacij barv, koše in peharje.

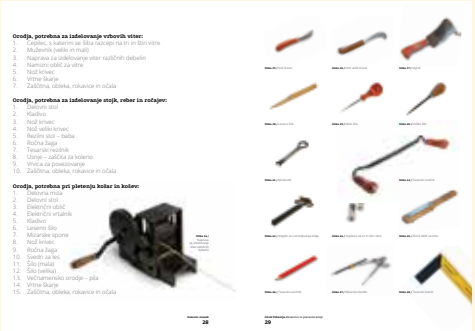

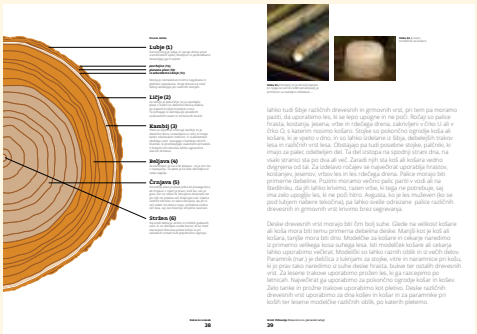

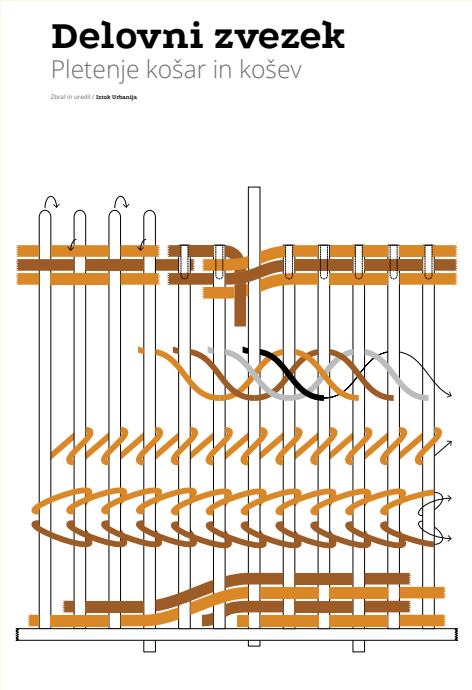

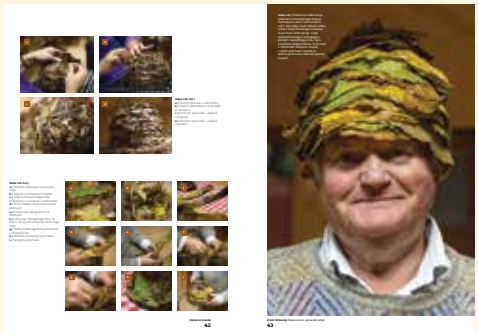

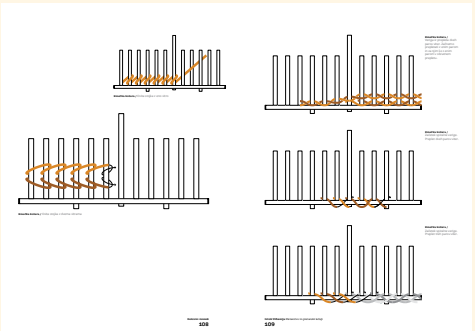

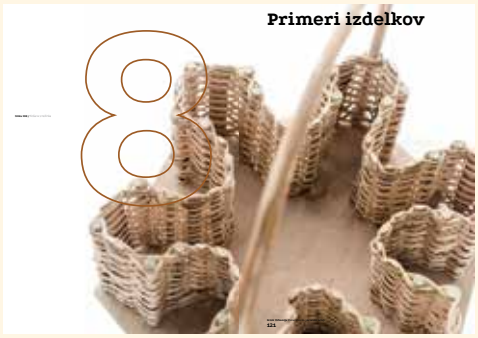

Primeri notranjih strani obsežnega delovnega zvezka, ki vključuje zgodovino pletarstva na moravškem, praktičnih nasvetov in načrtov postopkov izdelave pletenja košar in košev

V popoldanskem času je Iztok ob pomoči udeleženke pletarske šole Vedrane Golorej in župana občine Moravče dr. Milana Balažica podelil priznanja za opravljen pletarski tečaj in zahvale vsem, ki so mu pomagali pri izvedbi tečaja. Tudi ob izidu delovnega zvezka se je javno zahvalil vsem, ki so sodelovali pri njegovem nastanku, pri tem je še posebno zahvalo namenil mag. Blažu Slaparju, ki je poskrbel za oblikovno plat delovnega zvezka ter avtoricama različnih fotografij orodij, materialov in izdelkov Manci Borštnar in Urški Golob.

Manca Borštnar

Matjaž Golorej

Iztok je opravil veliko delo, saj je zbral vse potrebno gradivo za pletenje na enem mestu, obenem pa ohranil vsaj delček kulturne dediščine pletenja košev in košar naših pletarjev.

Vključeni. Aktivni. Uresničeni. - predavanje za DU

BESEDILO in FOTOGRAFIJA: **VOJKA REBOLJ**

Društvo upokojencev Moravče se je odzvalo na prijazno vabilo Nine Stenko s strani Slovenske Karitas na delavnico oziroma predavanje, *»namenjeno spodbujanju starejših k aktivni skrbi za lastno zdravje, ozaveščanju o stiskah starejših v povezavi z epidemijo ter o rešitvah iz stisk«.*

Res je bil to čas dopustov in še pohiteli so z dogodkom zaradi verjetnosti bližajoče se nevarnosti zapiranja zaradi znane situacije. Zbralo se je nekaj udeležencev, sicer z maskami in stoli v dovoljeni razdalji. Predavateljica je podala *»ustrezne informacije o preventivnih ukrepih v povezavi s covid-19, oblikah nasilja nad starejšimi, kako ga prepoznati in možnosti pomoči. Poudarek je bil tudi na lastni aktivnosti za krepitev ter ohranjanje duševnega in telesnega zdravja. Predstavljen je bil kratek dokumentarni film Prisluhnimo modrosti starejših, ki je govoril o soočanju s starostjo, odnosih in komunikaciji med generacijami ter stiskah starejših v povezavi z epidemijo.«*

Predstavljene so bile življenjske situacije starejših, še posebej v času epidemije, ki se zdijo skoraj vsakdanje. Zaradi tega so mogoče celo spregledane, kot da ne obstajajo. Mnogokrat so to skoraj nevidne stiske. Z dobro voljo in povezanostjo pa se da, kakor je bilo iz filma razbrano, življenje narediti zadovoljnejše in lepše. In če se bomo tega predavanja ter vzpodbud večkrat spomnili, tem bolje nam bo šlo.

Po ploskanju in pohvalah ob zaključku je bilo razbrati, da je predavanje doseglo svoj namen. Društvo se gospe Nini Stenko zahvaljuje za lep in poučen dogodek.

(Delavnica se izvaja v okviru projekta COVID-19 in je financirana s strani Republike Slovenije in Evropske unije iz Evropskega socialnega sklada. V navednicah so besede iz prejetega vabila).

Več o Zeliščarski skupini DU Moravče

BESEDILO in FOTOGRAFIJA: **VOJKA REBOLJ**

Najprej naj bralce obvestimo, da je bila lepa in zanimiva zeliščarska razstava letos dobro obiskana. Zeliščarska skupina DU Moravče jo je pripravila v soboto, 7. avgusta 2021, od 9. do 19. ure v prostorih DU Moravče. Vsi, ki so si jo ogledali, so jo pohvalili in čestitali skupini.

Obenem obveščamo, da bo skupina razstavljala na Bledu na razstavi od 30. septembra do 3. oktobra v sklopu razstave ročnih del Pokrajinske zveze društev upokojencev Gorenjske.

Zeliščarska skupina DU Moravče VABI na sejem Narava - zdravje v okviru nastopa ZDUS dne, 21. 10. 2021 na Gospodarskem razstavišču, Dunajska cesta 18, v Ljubljani. Vsebina sodelovanja: razstava zelišč (ki bodo v tem času na razpolago), svetovanje o uporabi zelišč, degustacija napitkov in namazov, izdelava izdelkov iz zelišč. Vljudno vabljeni!

Razstava zeliščarske skupine društva upokojencev

Izlet na Dravo

Izlet Društva upokojencev na Dravo

BESEDILO: **VOJKA REBOLJ,** FOTOGRAFIJA: **SPLAVAR MIHA**

Ko so se člani Društva upokojencev Moravče prijavili na izlet na splavarjenje na Dravi, so jim ponudili brezplačno dvourni ogled enega od bližnjih mest, kar je spadalo zraven.

Moravčani so se odločili za Slovenj Gradec in se tam ustavili. Vodička Špela jim je ob obširni razlagi razkazala srednjeveško mestno jedro in razložila nekatere znamenitosti. Na primer Občina deluje v nekdanji lepo obnovljeni graščini. Slišali so za skladatelja, slovenjgraškega rojaka, Huga Wolfa, po katerem v restavracijah imenujejo znamenito Hugovo kavo.

Mesto ima svojo bolnišnico. Polno je tudi manjših prijetnih trgovinic in restavracij. V eni so se posedli, a so za kosilo pojedli svoje sendviče. Namreč čakal jih je splavarski golaž. Na splavu na Dravi so jim najprej ponudili domačega, za vzdušje so rekli. No, za vzdušje so potem igrali tudi skeče, kjer se je na

zabaven način izvedelo, kako so splavarili nekoč, prav tako pa marsikatero zgodbo o zanimivih razvadah flosarjev. Poleg Moravčanov je bila na splavu še druga skupina. Iz vsake skupine so izbrali tekmovalca, ki je moral odgovarjati na vprašanja vodje splava. Če je bil dovolj bister, je postal pravi flosar.

Čeprav so bila vprašanja težka, sta oba predstavnika dobro obvladala temo in bila sprejeta v flosarski ceh. Seveda so Moravčani navijali za svojega predstavnika Francija Kosa. Potem je sledila zabava s plesom. Vmes so dobili tudi kosilo: dober golaž s polento. Ves čas pa so pluli po reki Dravi. Narava, plovba in zabava - lepo doživetje.

Tretji petek – čas za pohod DU

BESEDILO in FOTOGRAFIJA: **VOJKA REBOLJ**

Pri pohodniški sekciji DU Moravče se občasno za pohod zamenja stalni vodja, mogoče v času dopustov ali pa ob drugih obveznostih kljub statusu upokojenca. Tudi to se zgodi. Takrat je pohod malo drugačen, ne slabši in ne boljši, ampak vodi po drugih poteh. Ob petkih se za smer pohoda dogovorimo ob odhodu. Predlog vodje je običajno sprejet.

Tretji petek v avgustu je pohodnike vodil Janez. Start je bil na avtobusni postaji, nadaljevali so pot po cesti proti Hribcam, naprej nad Tuštanjem, ob pogledu na papagaje, na grad in že so bili pri društvenem starosti Vladu. Prav prileglo se je malo sesti in poslušati o dogodkih ter imenih skozi zgodovino, ki jo Vlado do potankosti pozna in pomni ter rad pripoveduje. Tako je čas pohoda ob poslušanju in šilčku hitro mineval. Zato so bili soglasni, da bodo tokrat šli še naprej bolj za družbo in so zavili še proti Reboljevima na Podstran. Tudi tam so se morali ustaviti, preden so se odpravili nazaj do Moravč na začetno točko. Pohodniki so malo hodili, malo so se družili. Vseeno so naredili skoraj 11.000 korakov, torej dovolj za en dan, poseben in drugačen dan.

Na občnem zboru Društva krajanov naselij Spodnji in Zgornji Tuštanj

BESEDILO in FOTOGRAFIJE: **BOJANA DORIČ**

Druženje s prijatelji in znanci, še posebno s tistimi, ki jih že dolgo časa nisi videl, je dogodek, ki pusti v tebi le lepe spomine.

Po letu in pol so se krajani obeh Tuštanjev zbrali v večjem številu na občnem zboru v nedeljo, 5. septembra, pred brunarico na Cegunci. Na občni zbor so povabili tudi župana dr. Milana Balažica, Branimirja Mikulaša in muzikanta Beneških fantov Tomaža.

Kljub epidemiji dejavni

Po uvodnem pozdravu predsednika Francija in pesmi Stari čebelar so začeli z rednim delom občnega zbora. Po poročanju predsednika so bili člani društva kljub »korona času« dejavni.

S človekoljubnimi akcijami so se spomnili vsakega posameznika in jim z drobnimi pozornostmi in darili olajšali čas negotovosti ob širjenju bolezni. V manjših skupinah so opravili tudi večja zemeljska in gradbena dela v obeh vaseh.

Redno so opravili vsa vzdrževalna dela na posameznih objektih, ki jim čas in vremenske situacije niso prizanesle.

Redno so se udeleževali čistilnih akcij ob prometnicah, na Cegunci in v drugih naseljih. Ugotavljajo, da je odpadkov v okolici kljub rednim čistilnim akcijam še vedno veliko.

Najdejo se posamezniki, ki jim ni mar za čisto okolje in odpadke, ki se jim naberejo doma, odvržejo kjerkoli v naravi.

Sodelovanje z rokodelci

Zadnja večja prireditev društva je bila na gradu Tuštanj, ko so sodelovali z Društvom rokodelcev – Rokodelskim centrom Moravče na tradicionalnem Rokodelskem dnevu na gradu. Krajani so poskrbeli za prometno ureditev in varnost na prireditvi. S ponosom so pomagali pri postavitvi pletarske razstave svojega krajana in znanega pletarja Iztoka Urbanije, ki je s predstavitvijo novega delovnega zvezka Pletenje košar in košev pustil velik pečat v celi občini. Pletarska šola 2019/2020, ki se je zaradi razmer končala predčasno, je Iztok svojim tečajnikom podelil tudi priznanja in zahvale.

Ob predstavitvi načrta dela za leto 2022 je predsednik najprej poudaril, da bo prireditev za 1. maj v Tuštanju takoj, ko bodo razmere dopuščale. V načrtu za naprej imajo kar nekaj delovnih akcij, s katerimi bodo posodobili obe naselji. Za druženja, pohode in izlete se bodo odločali sproti glede na situacijo v državi.

Pohvale za delo

Župan Milan Balažic je pohvalil delo krajanov in še posebno predsednika Francija Cerarja, ki usmerja delo društva, skrbi za dosledno izpolnjevanje vseh dogovorov in še posebno posveča skrb v dobro vsakega posameznika. Obljubil jim je, tako kot vsem vasem v občini, da bodo z občinskimi sredstvi popravili ali posodobili infrastrukturo po predlaganih načrtih. Gospod Branimir Mikulaš, ki je na Občini zadolžen za razvoj turizma, je ponudil pomoč pri izvedbi dejavnosti povezanih z razvojem in pospeševanjem turizma.

Kot se je z glasbo začel uradni del občnega zbora, tako se je tudi z lepo pesmijo končal. Člani so se nato zadržali na neuradnem delu pri brunarici. Še dolgo v popoldanski čas so ostali na prijateljskem klepetu, ob poslušanju prijetne glasbe in ob dobri hrani, ki jo je pripravil Catering Srečka Korbarja z Brega pri Komendi.

Tekmovanje za Prešernovo pero 2021
Besedilo: Bernarda Mal

V petek, 17. septembra, se je v lepem pisanju z roko trudilo nekaj več kot 500 učencev naše šole. Preteklo šolsko leto je zaradi epidemije tekmovanje za Prešernovo pero moralo počakati boljših časov. Odločili smo se, da ga izvedemo v septembru na dan začetka tekmovanja za bralno značko. Dogodka sta učence navajala na lepo slovensko besedo in lepo pisanje. Oba pa sta v sodobnem času zelo pomembna.

Nikoli učenci niso toliko brali kot danes, saj neprenehoma brskajo po spletu, družabnih omrežjih, računalniških igrah. Težava je le v tem, da so takšna besedila napisana v neknjižnem ali celo tujem jeziku. Učencem torej manjka branje leposlovja in kvalitetnih člankov v slovenskem knjižnem jeziku, kar jih v odrasli dobi ovira v osebni in poklicni komunikaciji. V šoli se trudimo, da bi spodbudili tudi k branju kvalitetnega čtiva.

S pisanjem z roko krepimo in urimo naše možganske zmožnosti, zato ne bi bilo dobro tovrstnega pisanja opustiti. V 6-letni tradiciji naše šole smo tekmovanje izoblikovali v dovršeno obliko tekmovanja, začenši s šolskim tekmovanjem, na katerem po novem pristopu tekmujejo vsi učenci. Neredko na tekmovanju odkrijemo prave lepopisne umetnike, ki z vnaprejšnjo določitvijo izbranih tekmovalcev oddelka verjetno ne bi prišli v izbor. Na drugi stopnji tekmujejo le učenci višjih razredov. Ker ne vemo, kaj se bo dogajalo skozi šolsko leto glede epidemije, tekmovanja nismo odpirali navzven. Če pa bodo razmere ugodne, bomo znova prijeli v roke pisala in decembra tudi za leto 2022 pripravili pravo pisarsko tekmo.

Vsem dobitnikom Prešernovih peres 2021 iskreno čestitamo. Vsem učencem pa pošiljamo spodbudo, da je pisanje z roko zares pomembna spretnost, zato ga vztrajno gojite in izboljšujte. Pa na branje ne pozabite!

Članice Elegance besed na ekskurziji na Ptuju

BESEDILO in FOTOGRAFIJE: **BOJANA DORIČ**

Bolje poznati našo domovino je cilj ekskurzij članic bralnega krožka Eleganca besed, zato smo si za letošnjo poučno ekskurzijo izbrale najstarejše slovensko mesto Ptuj.

Po prihodu v staro mestno jedro ob Dravi nas je pričakala lokalna turistična vodička Jana. Po uvodnem pozdravu nas je odpeljala čez eleganten turistični most na desni breg reke. Ob razgledni točki, imenovani Prstan, smo si ogledali veduto starega dela mesta, ki leži pod Grajskim hribom. Vodička nam je tu povedala mnogo zanimivosti o mestu od kamene dobe do danes.

Mesto Ptuj leži ob reki Dravi v severovzhodnem delu Slovenije. Že v mlajši kameni dobi je bilo poseljeno, kar pričajo številni arheološki ostanki glinenih posod in kamnite sekire najdenih na Grajskem griču. Stara keltska naselbina je prišla pod rimsko oblast okoli leta 15. pr. n. št. Rimljani so na desnem bregu Drave postavili vojaški tabor, od koder se je naselbina postopoma razširila tudi na levi breg, kjer so nastale obrtniške četrti. Nastalo mesto Poetovio je postalo v 3. st. najpomembnejše in največje rimsko mesto na Slovenskem.

Srednjeveško mestno jedro se nahaja ob vznožju Grajskega griča. V njem si lahko ogledamo dravski stolp, mestno hišo, mestni stolp, dominikanski in minoritski samostan, cerkev sv. Jurija in mnoge druge veličastne stavbe. Nad mestom se dviguje mogočni ptujski grad. Ptuj stoji na stari vinski kleti, kar priča o tisočletni vinski kulturi. Tradicionalni sta tudi prireditvi pust in kurentovanje, ki privabljata številne domače obiskovalce in turiste iz drugih držav. Letos pa so na Ptuju že 25. zapored organizirali Dneve poezije in vina.

Na desnem bregu Drave se nahaja znan zdraviliški, športni in rekreacijski center Terme Ptuj in hotelski kompleks Grand Hotel Primus. Po uvodni razlagi smo se sprehodile po starem delu mesta in si nekatere zgradbe tudi ogledale. Od blizu so se nam zdele še veličastnejše s svojo edinstveno arhitekturo. Pot nas je nato vodila po strmi poti do gradu, ki je nastal v 12. stoletju. Na razgledišču smo lahko občudovali mostove, ki se vzpenjajo čez reko, veliko umetno jezero ter stari in novi del mesta.

Grad ima trikotno obliko. Večkrat je bil dograjen in spremenjen. Sprehodili smo se po imenitnih grajskih sobanah, si ogledovali pohištvo, čudovite tapiserije in stropne štukature, viteško dvorano in grajsko kapelo. Nazadnje smo si ogledali zbirki starega orožja in glasbil.

Po kosilu, ki smo si ga privoščile v gostilni Rozika, smo odšle na ogled rovov pod ptujskim gradom.

Vodička Jana nas je pričakala pred rovom, razdelila svetilke in pot v temo se je začela. Konstantna temperatura v rovu je 13 stopinj, zato se obiskovalci pozimi ogrejejo, poleti pa ohladijo. Rove, ki burijo domišljijo prebivalcev in obiskovalcev, želijo v prihodnje zapolniti z idejami in dogajanjem. Že sedaj potekajo vinske degustacije imenovane Degustacije v temi. Tudi me smo imele degustacijo vina. Pravijo, da v popolni temi vino ne samo okušaš, ampak ga tudi začutiš, saj z brbončicami zajameš okus in globino vina, ki ga drugače ne bi začutil.

Prijetno sonce nas je po obisku rovov pod gradom zvabilo še na bregove Ptujskega jezera. Občudovale smo njegovo prostranost in domačine, ki hodijo k jezeru na sprehode, na kopanje ali pa samo posedijo ob bregovih.

Po dolgem dnevu smo bile utrujene, saj je bilo za nami kar nekaj kilometrov prehojenih poti, a ni nam bilo žal, da smo si ogledale staro znamenito mesto, saj smo o njem zvedele veliko novega.

POPOTNIKI OBISKALI PRELEPO GORENJSKO

BESEDILO: **MAJA URANKAR**
FOTOGRAFIJE: **GREGOR CAPUDER IN MAJA URANKAR**

Popotniki in popotnice moravškega klana smo se v nedeljo, 4. julija, odpravili na poletni potovalni tabor po Gorenjski.

Prvi dan smo pot začeli v Škofji Loki, si ob Sori skuhali kosilo (ter se osvežili), nato pa nadaljevali pot in dan zaključili v Bukovici (vas malo pred Železniki). Prenočišče smo našli pod kozolcem, saj je ponoči deževalo. Drugi dan smo se iz Železnikov povzpeli do Dražgoš, kjer smo prenočevali pri vikendu železniških skavtov. Tretji dan smo pot nadaljevali do Krope, vmes pa smo se za kosilo ustavili na Jamniku, od koder smo imeli zelo lep razgled na večji del Gorenjske. Prenočevali smo pri župniku Viktorju Primožiču, ki nas je zelo lepo sprejel, udeležili smo se tudi svete maše, pri kateri je dal skavtsko obljubo naš popotnik Jože. Četrti dan tabora smo si ob poti vzeli tudi čas za kopanje (in pranje oblačil) pri sotočju Save, imeli smo večerno kopanje na koncu poti v Blejskem jezeru. Na Bledu smo spali na vrtu hčer Marije Pomočnice, kjer so nam družbo delali tudi leteči hrošči. Predzadnji dan smo zgodaj vstali, saj smo se povzpeli na Ojstrico pri Bledu in si ogledali sončni vzhod, čez dan pa nas je pot vodila mimo Begunj, kjer smo si ogledali Avsenikov muzej. Zadnjo noč smo prenočili v župnišču v Lescah, zadnji dan pa smo zaključili na Brezjah.

TABOR VEJE VOLČIČEV IN VOLKULJIC

BESEDILO: **ANA ŠMUC**
FOTOGRAFIJE: **JUDITA KERIN IN GREGOR CAPUDER**

Poletni tabor najmlajših moravških skavtov smo letos pričeli v ponedeljek, 26. julija na glavni železniški postaji v Ljubljani. Od tam smo se z vlakom odpeljali proti Primorski. V Sečovljah nas je že čakala gusarska ladja in na njej prava gusarska posadka, ki nas je povabila na svoj krov.

Seveda smo privolili tej dogodivščini in se odpravili na raziskovanje. Spoznavali smo življenje gusarjev, se kopali v toplem morju, se igrali, peli, si praskali pike komarjev, imeli delavnice in kateheze.

Podali smo se na lov za skritim zakladom in v nočni igri rešili gusarsko posadko pred boleznijo črnega madeža. Na taboru je pet volčičev dalo tudi prvo obljubo in si prislužilo svojo novo volčjo rutko. V soboto pa smo dan posvetili predvsem volčičem, ki zapuščajo naše krdelo in bodo svojo skavtsko pot v novem skavtskem letu nadaljevali v četi. Naše popotovanje se je zaključilo v nedeljo, 1. avgusta, z dopoldansko sveto mašo, potem pa smo se utrujeni, a veseli in z izkušnjo več, vrnili v domače brloge.

POLETNI TABOR π ČETE

BESEDILO: **POLONA CAPUDER**
FOTOGRAFIJE: **MARUŠA BAJUK**

Po letu premora smo prevetrili in zmočili naše šotore, nabrusili smo sekire, obnovili vozle in v vetru sta zopet zaplapolali skavtska in slovenska zastava. Moravška π četa se je na poletni tabor odpravila v četrtem tednu julija.

Odpravili smo se daleč od udobja doma v Dolenjo Trebušo, kjer smo spoznavali različne slovenske praznične običaje, okolico in drug drugega. V jutranjih urah je odmeval pisk piščalke, klici vodov in molitev, ob večernem ognju pa sta na ustih zvenela smeh in pesem. V času skupnega kuhanja kosila na ognju je bilo mnogo priložnosti za prenos znanja, učenje novih veščin in za iskrene pogovore, na katere so čakali celo leto. Izvidniki in vodnice so se odpravili tudi na hajk, na katerem so dodobra raziskali okoliške poti ter uživali v razgledih, ki jih ponujata soteski Trebuščice in Idrijce. Tabor smo zaključili s posekom jambora in z upanjem, da se oktobra spet lahko vidimo v živo.

Skavti

ORATORIJSKI TEDEN V MORAVČAH

BESEDILO: **POLONA IN ALENKA CAPUDER**
FOTOGRAFIJE: **ZALA TOMAŽIČ IN ALJAŽ PIRNAT**

Predzadnji teden v avgustu je bilo pred moravško cerkvijo slišati pesem in vriskanje otrok, ki so se zbrali na oratoriju.

Na letošnjem oratoriju se je zbralo 160 otrok, ki so čez teden ob dramski uprizoritvi in pri katehezah spremljali življenje blaženega Carla Acutisa, mladega fanta, ki je umrl v goreči veri v Jezusa. Letošnjo oratorijsko himno, ki z melodijo in besedilom ujame bistvo Carla in njegovega poslanstva, sta napisala Blaž Pirnat in Klara Uršič. Peli je niso le v Moravčah, temveč po celi Sloveniji! V oratorijskem tednu poleg pesmi ni manjkalo iger, vodne zabave, plesa, bansov, molitve, ustvarjalnih delavnic in druženja, tako za otroke kot tudi za animatorje. V tem tednu smo obiskali še grad Tuštanj, na tematskem dnevu pa smo spoznavali različne vidike tehnologije, ki nas spremlja v vsakdanu. Da nismo bili lačni, smo imeli vsak dan pripravljena okusna kosila, ki so nam dala novo energijo za naprej. Utrinke o dogajanju na oratoriju si lahko ogledate na spletni povezavi, ki jo lahko najdete na Facebook strani Oratorija Moravče. Na YouTube profilu Oratorij Moravče pa si lahko ogledate tudi zgodbico, ki so jo animatorji pripravili in odigrali za otroke.

Celotnega oratorija ne bi mogli izpeljati brez zavzetih mladih animatorjev, donatorjev in drugih, ki so nam pomagali pri izvedbi. Hvaležni smo za vse trenutke, ki smo jih preživeli skupaj in z lepimi spomini in novimi prijateljstvi zremo v novo šolsko in študijsko leto.

Skavtinje in skavti vzgajamo za aktivno participacijo in odgovorno državljanstvo. Naše delovanje je usmerjeno v pripravljanje mladih na to, da se s svojim delovanjem vključujejo v družbo, so v njej aktivni in k temu spodbujajo tudi druge.

Tridnevni tabor rejniških družin v Pineti Novigrad

BESEDILO in FOTOGRAFIJI: **MARTA TOMEC**

Drugi vikend v septembru, od petka 10. zjutraj do nedelje 12. pozno popoldan smo skupaj z družinami, ki izvajajo rejniško dejavnost preživeli tri prelepe dni v Pineti Novigrad.

Dobra polovica udeležencev se je peljala z avtobusom, ostali z osebnimi avtomobili. Vzdušje je bilo od prvega do zadnjega dne izjemno lepo, vreme naklonjeno, morje toplo, prehodi čez mejo tekoči in brez čakanja.

Zbralo se je 70 udeležencev, od tega 25 otrok do dvanajstega leta, 21 mladostnikov in 24 rejniških staršev. Vsi udeleženci so izpolnjevali PCT pogoje, večina je bila cepljenih. Starostna struktura je bila pestra – od najmlajših, ki so komaj dobro shodili, do resnih zrelih let. Najstarejša udeleženka je bila čila gospa, ki skrbi za najstnico in ima 83 let. Podobno je bilo pri izobrazbeni strukturi od doktorja znanosti, magistre znanosti do tistih, ki imajo osnovno šolo, a jih krasijo modrost, zdrava pamet in bogate izkušnje z delom z otroki in mladimi v rejništvu.

Prav ta različnost nas bogati in pomaga, da lažje zdržimo z otroki v težkih trenutkih in vemo, da je vse, kar v otroka dobrega vložimo, shranjeno, čez leta pa izkazano v njihovem psihofizičnem zdravju in samouresničitvi. Rejniški starši in strokovni delavci lahko spremljamo dolgoleten proces zorenja otrok v mlade, zdrave, samozavestne in uspešne ljudi. Tisti, ki so se udeleževali pred leti letovanj rejniških družin kot malčki, so zdaj postavni mladi ljudje, ki jim je domača vljudnost, pristnost, sočutje, spontanost. Mnogi med njimi so iz hiperaktivnih otrok, ki jih je bilo povsod polno in smo jih vsi lovili, postali uspešni dijaki, študentje z izoblikovanimi cilji kaj v življenju postati, početi in držo, ki nam da vedeti, da jim bo uspelo.

Družine so bivale v bungalovih in sobah v hostlu, od koder smo imeli do morja le nekaj korakov skozi borov gozdiček. Pri prehrani smo si pomagali s cateringom, ker v nastanitvenem kompleksu zaradi epidemioloških razmer in pomanjkanja delavcev, niso imeli odprte kuhinje. Dnevi so bili zapolnjeni s kopanjem, ustvarjalnimi delavnicami za otroke in mlade, v katerih smo izdelovali ogrlice, zapestnice, okvirje za slike, večernimi aktivnostmi za družine (uvodno predstavitvijo družin, pravili tabora, bingo, med dvema ognjema) spontanimi skupnimi pogovori tekom dneva, pa pozno v noč, jutranjimi pohodi, večernim kartanjem mladih. Veselje je bilo videti spontano druženje, igre z žogo kot je košarka, odbojka, pogovore mladih, njihovo komunikacijo in zadovoljstvo brez uživanja alkohola ali drog. Še »visenja« na tablicah ali telefonih ni bilo. Resnici na ljubo je treba dodati, da je bil internet v naselju zelo slab.

Prav vsi smo si zaželeli, da prihodnje leto nadaljujemo s to obliko sodelovanja. V imenu vseh udeleženih se iskreno zahvaljujemo našim donatorjem ROTARY CLUBU DOMŽALE, ki verjame v dobro delo in vzgojna prizadevanja naših družin in nam vsa leta od ustanovitve dalje stoji ob strani s podporo in finančno pomočjo. Tokrat so nam pokrili vse stroške tabora z donacijo Društvu rejnic in rejnikov Domžale v višini 6.630 EUR, ki so jo zbrali v akciji Hodim in pomagam.

Prvošolci polni pričakovanj prestopili prag šole

BESEDILO: **BARBARA FALE,**
FOTOGRAFIJI: **ANA KOVAČ in OBČINA MORAVČE**

Šola je pomahala počitnicam v slovo in ponovno odprla svoja vrata. Tudi naši osnovnošolci so se vrnili v šolske klopi. Veseli so bili snidenja s svojimi sošolci in učitelji. Posebej nestrpno so ta dan pričakovali naši prvošolci. 74 otrok je prvič prestopilo šolski prag in postali so učenci OŠ Jurija Vege.

Na Podružnični šoli Vrhpolje so učence od drugega do petega razreda ter prvošolčke in njihove starše pričakale ter pozdravile učiteljice, vodja podružnice učiteljica Tanja Apšner jim je prva zaželela dobrodošlico. Uspešno šolsko leto, polno kreativnih dejavnosti jim je zaželel ravnatelj Matej Žist, policistka Agata Jevnikar pa varne šolske poti. V pozdrav prvošolcem so zadonele tudi vesele pesmi *Pojočih čebelic*.

Na matični šoli so se prvošolci s starši zbrali v šolski telovadnici. Tudi njih sta pozdravila ravnatelj in policistka, vse navzoče pa je pozdravil tudi župan dr. Milan Balažic. Veseli smo bili njegove novice, da se bo predvidoma že v tem šolskem letu pričela rekonstrukcija šole in izgradnja nove športne dvorane.

Učiteljica Mojca Malovrh je prvošolcem pripravila izvirno glasbeno pravljico Vsi so videli mačko. Voditelji prireditve Anja, Ana, Blaž in Tadej so prireditev spretno vodili, predstavili šolo, prvošolčkom zastavili nekaj ugank ter z njimi celo zapeli. Prvošolci so se izkazali kot odlični pevci. Ravnatelj je malim korenjakom nadel rumene rutice in postali so pravi šolarji.

Ker je bil to prav poseben dan, so ga zaključili s sladkim presenečenjem. Verjamemo, da bo šolsko leto polno novih izzivov, lepih dogodkov in seveda, da se bomo v tem letu marsikaj novega naučili.

Tine - Valentin Kos (1894–1979): akademski kipar

Tine Kos je "nastopil" že v prejšnji številki Novic kot avtor spominske plošče Frana Detele na njegovi rojstni hiši v Moravčah, tokrat pa je njegovo mesto v rubriki *Znameniti Moravčani.*

Izhodiščni viri, ki so mi služili so bili: Stražarjev zapis, članek Marte Gorjup (Novice iz Moravške doline, 5, 2004, št. 1, str. 23–25), zapis Pionir in utemeljitelj modernega kiparstva, avtorja Francija Malina (Novice iz Moravške doline, 20, 2019, št. 9, str. 30–31), prebral sem članke iz časopisov in revij, od leta 1926 naprej, knjiga – avtobiografsko delo akademika prof. dr. Janka Kosa, sina Tineta Kosa Umetniki in meščani (Beletrina, 2015), pa je osvetlila življenje njegove družine. Zapis prinaša, glede na do zdaj objavljene članke v Novicah, nekaj novih podatkov o življenju Tineta Kosa.

Prof. dr. Matevžu Kosu, vnuku kiparja Tineta Kosa se zahvaljujem za napotitev na omenjeno knjigo in e-pogovor.

Življenje

Tine Kos se je rodil 29. januarja 1894 v Češnjicah pri Moravčah. Domačiji se je reklo Na planini, zato je bil Tine po domače, kar Planinski Tine. Kmetija je bila skromna, pri hiši so imeli nekakšno vaško pivnico, kjer je Tinetov oče prodajal vino in žganje. Družina je bila številna, vseh otrok naj bi bilo trinajst, Tine peti po vrsti. Zelo dobro se je razumel z najmlajšo sestro Pavlo: *srečanje z očetom je bilo zmeraj živahno in prisrčno, kot da se oba vračata v čas svoje moravške mladosti* (Kos, Janko, 2015: *Umetniki in meščani*, Beletrina). Pavla se je omožila v Zgornjo Javorščico k Zajčevim, sin Dane Zajc, pesnik in dramatik, eden od znamenitih Moravčanov, je nečak Tineta Kosa.

Tine je leta 1930 v pogovoru z novinarjem časopisa Slovenec takole opisal svojo pot do akademskega kiparja:

Kot otrok sem zmirom kai mečkal — v šoli sem risal, to se pravi, kopiral sem slike. Nadučitelj iz Moravč, Toman, je dejal, ko je moje nagnenje opazil: »Tega bomo dali v šolo, da bo risar.« Tako sem prišel v Ljubljano na obrtno šolo, katero sem obiskoval šest let. Učitelj mi je bil Repič. Najprej sem delal kar sem videl da so delali drugi, to se pravi, da sem rezbaril. Potem šele, koncem drugega ali nemara celo šele v tretjem letniku, sem se odločil za kiparstvo. Ko sem absolviral obrtno šolo, sem se namenil na Dunaj na akademijo. Ej, mlad človek ima korajžo — zdaj bi take več ne imel. Trideset kron sem imel, od teh sem samo za vožnjo dal sedemnajst. Jeseni leta 1913 sem napravil sprejemni izpit. Po treh letih so me vzeli k vojakom in sem bil vojak do kanca leta 1916. Ko sem se vrnil, sem nekaj časa ostal doma v Moravčah, v letniku 1918-20 sem pa akademijo končal. (n.n. Dva razgovora. Slovenec, 58, 1930, št. 293, str. 15).

Tine Kos pri ustvarjanju
Vir: Zbirka upodobitev znanih Slovencev NUK

Vir: Zbirka upodobitev znanih Slovencev NUK

Tine se je po končanih študijah na akademiji spet vrnil v Moravče in tam bival do leta 1923, ko se je preselil v Ljubljano. Leta 1922 je bil med ustanovitelji kluba mladih oblikujočih slovenskih umetnikov.

Leta 1924 se je poročil s Katarino – Katjo Meglič, sam jo je klical Katka. Njen rod je izviral iz Podljubelja nad Tržičem. Katja je bila izobražena žena, učiteljica, z izjemno ljubeznijo do literature in branja. Teta Marija ji je omogočila zelo dobro šolanje pri uršulinkah na škofjeloškem gradu, kjer [illegible]idobila izobrazbo učiteljice. Po poroki leta [illegible] je skrbela samo za družino – moža, sinove [illegible]ka, Janka in Branka, ohranila pa je ljubezen [illegible]branja. Njeni številni sorodniki, deloma zelo [illegible]ljni, so v težjih časih pomagali njej in družini.

Tine Kos z ženo Katarino-Katjo Kopija fotografije z naslovnice knjige Umetniki in meščani.
Fotografija je objavljena z dovoljenjem avtorja akad. prof. dr. Janka Kosa.

Leta 1927 se je družina vselila v dograjeno hišo sredi nastajajočega vilskega naselja za ljubljanskim Bežigradom. Tine je sam narisal načrt hiše, imela je razmeroma velik atelje, na vogalni strani okrašen z velikim dvostranskim reliefom iz žgane gline.

Oče je hotel dati naši hiši že na zunaj pečat umetništva – da je dom umetnika in prostor njegovega dela
(J. Kos, 2015, str. 8).

Nekaj časa je v Kosovem ateljeju gostoval slikar in grafik France Mihelič.

Družina je bila umetniško-malomeščanska, takšen ugled je uživala v bežigrajskem naselju. Tine in Katja sta omogočila šolanje in izobrazbo vsem trem sinovom.

Leto po poroki se je rodil sin Marko, ki se je v slovensko znanost zapisal kot promotor tehniške inteligence, inovator, publicist. Umrl je septembra 2020.

Sin Janko, akademik, književni teoretik, vrhunski strokovnjak za primerjalno književnost, literarni zgodovinar in kritik, je letos praznoval 90 let. Najmlajši sin Branko je podedoval očetov slikarski talent. Večina umetnikov in njihovih družin so v času gospodarske krize v tridesetih letih prejšnjega stoletja, pred, med in po vojni, živeli skromno. V hudih časih je stisko Kosove družine omilila pridelava zelenjave, sadjarstvo in vrtnarstvo, na vrtu poleg hiše.

Kritiki so sicer pozitivno ocenili Kosova dela na razstavah, kupcev pa je bilo malo. Pri pridobivanju naročil je Tinetu veliko pomagala žena Katja, ki je imela vplivne sorodnike med duhovniki, posebej omenimo Franca Wallanda, prvega slovenskega salezijanskega provinciala, ki je bil tudi ravnatelj salezijanskega zavoda na Rakovniku in je tam končal začeto gradnjo cerkve. Tine Kos je takrat dobil več naročil za izdelavo kipov. Ustvarjal je do leta 1963, ko je z delom prenehal.

Odtlej je še vrtnaril, utrujeno posedal, vsako dopoldne hodil na kavo v kavarno Evropa, kjer se je nekoč dobival s prijatelji in znanci, toda teh ni bilo več, mnogi so pomrli ali pa se nepopravljivo postarali. Nazadnje je bil sam in na poti iz šole je hodil ponj desetletni vnuk Matevž
(J. Kos, 2015, str. 66).

Tine Kos je umrl 4. aprila 1979 v Ljubljani.

Vir: Grivec, Franc. (1938). **Slovenski knez Kocelj.** *Ljubljana: Jugoslovanska knjigarna.*

Ustvarjalnost

Tine Kos je o svojem kiparskem ustvarjanju povedal novinarju Slovenca:
Prvič sem pokazal nekaj več svojih stvari na razstavi, ki sva jo priredila skupaj z arhitektom Faturjem leta 1924 –seveda skoraj vse stvari so bile modelirane v gipsu: nekaj portretov, Sejavec, Stritar, Ciganka pa nekaj reliefov. Iz teh stvari je videti, da sem malo dal na obliko, pač pa mi je šlo pod vplivom tedaj razbohotenega ekspresionizma, za poudarek izraza. Po tej razstavi se je izvršil v meni preobrat. Ni bil sicer nenaden.

In v nadaljevanju:
Ko sem pa začel vglabljati se v formo, sem imel natančno pred očmi lik, ki sem ga hotel napraviti. Zdaj vidim in vem v naprej za vsako najmanjšo podrobnost. Pa še to: spočetka sem se še hudo boril z materialom, ki ga imam zdaj docela v oblasti.

Kaj delam — o tem ne razmišljam. Menim, da umetnik o tem ne more premišljali. Pač pa premišljujem vsakdanje življenje in kam to življenje pelje, kako bi se dalo izboljšati. Ako si izmislim kako figuro, mi lebdi pred očmi, kako neki bi mogla živeti ta figura, če bi se razmere izboljšale — dejal bi, da imam neprisiljeno socialno gledanje. Upodabljam naprej, kar vidim okrog sebe, s čemer pridem v dotiko.

KATALOG
XIX.
UMETNOSTNE RAZSTAVE
SLOVENSKEGA UMETNIŠKEGA DRUŠTVA V LJUBLJANI
v
JAKOPIČEVEM PAVILJONU.
KOS TINE.
VIDMAR DRAGO.
VIDMAR NANDE.
OD 3. DO 17. JUNIJA 1928.
KOS TINE:
1. ŽIVLJENJE I, II.
2. KMETICA.
3. PORTRET MLADENKE.
4. MATI.
5. GODEC.
6. PASTIRICA.
7. PRI JEDI.
8. MIRA.
9. MAJDA.
10. LASTNI PORTRET.
11. PORTRET T. SELIŠKARJA.
12. TEŽAK.
13. POGOVOR.
14. ROMAR.
15. NA TRATI.
16. DEKLE.
17. VASOVANJE.
18. ŽENA.
19. ZAMIŠLJENA.
20. SKICA ZA RELIEF.

Iz kataloga XIX. umetnostne razstave

Povedal je, da je bila zanj pomembna razstava leta 1928 (slika kataloga), kjer je dobro pokazal svoj karakter in nadaljnjo smer ustvarjanja.

Njegov rojak Maks Pirnat je že leta 1922 zapisal:

… Iz njegovih del odseva tista topla, mehko občutena lepota, katera tako blagodejno vpliva na gledalca in vzbuja v njegovi duši neko izredno mirno in zadovoljno razpoloženje. …

(Pirnat, Maks, 1922: Kipar Tine Kos, *Jutro*, 3, september 1922, št. 215).

Tine Kos je svoja najznačilnejša dela ustvaril konec dvajsetih in okoli leta 1930.

To so bili kipi kmečkih ljudi, moških in žensk pri delu, večinoma iz žgane gline. Bili so izvirna upodobitev tega, kar je bil on sam in kar je od mladosti nosil v sebi – v slogu nove stvarnosti oblikovano trdno in trpko potekajoče življenje ljudi, ki obstajajo zunaj "velikih" zgodb zgodovine, politike in ideologij
(J. Kos, 2015, str. 63).

Večina teh kipov je ostala v družinski lasti, tudi njegov avtoportret in portreti žene in treh sinov.
Po letu 1930 je izdelal več del po naročilu, predvsem sakralne skulpture za cerkvene potrebe.
V teh kipih je bilo

poleg tehnične spretnosti nekaj pobožnega, skritega, morda iz njegovega otroštva, ki je bilo kmečko krščansko
(J. Kos, 2015, str. 63).

Izdelal je dva oltarna kipa za salezijansko cerkev v Veržeju, tri metre visok, pozlačen kip Marije za salezijance v Bratislavi, voščenega Don Bosca na Rokovniku Don Bosca na pokopališču. Kasneje je izdelal še veliki kip sv. Terezije za cerkev na Kodeljevem in leta 1941 kip Pietà v bežigrajski cerkvi.

Za avlo parlamenta nekdanje Kraljevine Jugoslavije je izklesal tri metre visok kip kneza Koclja iz težkega marmornatega bloka.

Dneve in dneve je delal v začasnem ateljeju v nekakšni železniški hali za kolodvorom, domači atelje je bil namreč premajhen.

Med vojno je dobival samo manjša naročila od znancev.

V tistem času so nastali številni portreti in male plastike, primerne za stanovanje s spodobnim meščanskim pohištvom
(J. Kos, 2015, str. 64).

Tine Kos je leta 1950 prejel Prešernovo nagrado za kipe *Žanjica, Delavski par* in *Dekle z vrčem.*

Dekle z vrčem
Vir: https://gpn.si/sl/presernovi-nagrajenci-slo/presernove-nagrade

Kosov kip Frana Miklošiča, ki stoji pred zgradbo Vrhovnega sodišča v Ljubljani, so postavili leta 1937, v zgradbi je tudi kip "Pravice", ki stoji desno od glavnega vhoda.

Po vojni se je moral, kot drugi starejši ali mlajši kiparji, ravnati po idejah socialističnega spomeniškega kiparstva. Tako so nastale skulpture talcev, borcev, partizanov, svobode ali zmage, pravice in podobnih abstrakcij …
(J. Kos, 2015, str. 65-66).

Tine Kos je poleg Ljubljane razstavljal v Sarajevu, v Novem Sadu, v Beogradu, na Dunaju, v Pragi, v Berlinu in v Londonu, skupno na več kot 50 razstavah. Prejel je številne nagrade, za plastiko Mati z otrokom pa je prejel zlato medaljo na razstavi v Parizu leta 1937.

Partizan
Fotografija: Erika Slapar

Ustvarjal je v žgani glini, lesu, bronu in kamnu.

Narisal je osnutke za številne spomenike, imel je tudi slikarski talent, ki ga je podredil kiparskemu.

Spomin na Tineta Kosa v Moravčah

Tineta Kosa "srečamo" na več mestih v Moravčah. Najbolj znana in vidna sta kip partizana v parku in marmornati portret Frana Detele na Jurkovi hiši. Na pokopališču stoji njegov spomenik Tomanove rodbine.

Moravška dolina ohranja spomin na znamenitega rojaka tudi s kulturno dejavnostjo. Kulturno društvo Tine Kos je najstarejše kulturno društvo v občini Moravče. V okviru društva delujeta Moški pevski zbor in ženska vokalna skupina Oda. KD Tine Kos je posnelo zgoščenko o Tinetu Kosu.

Tine Kos je Osnovni šoli Jurija Vege ob odprtju podaril kip *Sejavec*, pritrjen je na steni v avli šole.

Najstarejši krajani Peč se še spominjajo odkritja *spominske plošče kralju Aleksandru I. Karadžorčeviču* na zgradbi nekdanje osnovne šole v Pečah, oktobra 1935. Po načrtu Tineta Kosa jo je izdelal domačin kamnosek Janez-Ivan Vettoraz, starejši.

BESEDILO: BOGOMIL BRVAR
Viri na voljo v uredništvu.

Oves, FIŽOL, suhe gobe, OREHE in druge dež. pridelke
plača po najvišji ceni:
IGNAC TOMC, Moravče.

Oglas pred 99. leti
(Domoljub, 35, 20. september 1922, št. 37, str. 339.)

Moravče. (Zadružni dom.) Že lani je začela Posojilnica in hranilnica v Moravčah graditi na najlepšem prostoru v vasi prepotrebni in dolgo pričakovani Zadružni dom. Stavba je letos toliko napredovala, da so zadnje dni že izvršili mizarska dela in potlakali prostore: upati je, da se stavba o Vseh svetih odda svojemu namenu, če že ne vsa, pa vsaj deloma. Stavba obstoji iz visokega pritličja in enega nadstropja. V podzemlju se nahajajo jako svetli in prostorni kletni prostori; porabili se bodo deloma za kleti, za mlekarno, ki je nastanjena sedaj v neprikladnih prostorih, nadalje za pekarijo in za shrambo umetnih gnojil. V visokem pritličju bodo imeli svoje uradne prostore: Posojilnica in hranilnica, orožniška postaja in c. kr. poštni in brzojavni urad. Prvo nadstropje se porabi za zasebna stanovanja zlasti za letoviščnike, katerih vedno več prihaja, v Moravče v poletnem času. Razen tega ima prvo nadstropje lepo in ukusno urejeno dvorano in galerijo za razne zabavne in poučne prireditve (gledališke igre, koncerte, poljudna predavanja itd.) Da se je zgradil Zadružni dom, ki je poseben kras lepemu trgu Moravče, to je zasluga nadučitelja in tajnika Posojilnice in hranilnice v Moravčah — gospoda Janka Tomana.

Gradnja zadružnega doma v zaključni fazi, pred 111 leti
(Gorenjec, 11, 24. september 1910, št. 38, I. priloga)

IZ POPOTNIKOVE TORBE

MORAVŠKO PISMO.

Košnja in druge novice.

Moravče, v septembru.

Otava je pod streho in s tem je končano prvo jesensko delo. Pomagalo nam je krasno vreme; škoda le, da se na kozolcih sledovi suše tako zelo poznajo. Zdaj bomo želi proso in postavljali «kupice», ki bodo ponekod velike in živahne. Mošta pa ne bomo delali, ker je letos pri nas malo jabolk, hruške pa sploh niso obrodile.

V Ribčah pri Moravčah imajo novo motorno brizgalno. Stane okrog 30.000 dinarjev. V Veliki vasi pod gričem Sv. Nikolaja so zgradili novo znamenje, katero je pred tedni blagoslovil moravški dekan g. Cegnar. Stroški so menda kriti s prostovoljnimi darovi. Podružnici Sv. Nikolaja so prenovili stranske oltarje, na Drtiji pa je po dolgem času popravljena cerkvena ura, ki bije na vse tri zvonove.

O kakem posebnem dogodku sedaj ne morem poročati. Vselej, kadar se obeta kakšna znamenitost, pride nekaj, kar nam jo pred nosom pokvari. Tako so bili nedavno povabljeni naši pevci in naše pevke na veliko pevsko veselico. Vablilu so se številno odzvali, a so doživeli neprijetno razočaranje. Na kraju, kamor so dospeli, je vladala običajna nedeljska tišina. Nikjer veseličnega prostora in radovednih gledalcev — o napovedani prireditvi ni bilo ne duha ne sluha. Ako ni bilo temu krivo kako nesporazumljenje, jih je moral nekdo nalašč potegniti.

V samotni okolici Sv. Andreja so se pred tednom utaborili cigani s konji in vozovi. Izdajali so se kot cigani boljše vrste; sam ciganski župan je med njimi jezdil oblastno na čilem konju. Obetala se nam je senzacija, kakršne še nismo doživeli. Kupovali so prašiče po visoki ceni in vino za ženitovanje. Nameravali so namreč obhajati poroko po katoliškem obredu, ki naj bi se bila vršila v nedeljo popoldne. Moravčani smo že marsikaj videli, ciganske svatbe pa še nismo gledali, zato nas je prav zanimalo, kakšna bosta ženin in nevesta iz ciganskega tabora. Radovednosti pa nismo mogli utešiti. Cigani so jo popihali še pred nedeljo ter bodo najbrž zopet na drugem kraju vzbujali slično pozornost.

Novice iz moravške doline pred 91. leti
(Domovina, 13, 11. september 1930, št. 37, str. 10.)

ZAPISI IZ MORAVŠKE ZGODOVINE

Zapise in zanimivosti iz Moravške zgodovine zbira in ureja g. Bogomil Brvar

Javni razpis za podukrep 6.3- pomoč za zagon dejavnosti, namenjene razvoju majhnih kmetij

BESEDILO: **PETRA BURJA**

V petek, 3. 9. 2021, je bil objavljen že 3. Javni razpis za ohranjanje in razvoj majhnih kmetij. Osnovni pogoji za oddajo vloge na razpis so sledeči:

- v letu 2021 je morala biti vložena zbirna vloga (ZV) za neposredna plačila
- kmetija ima v upravljanju **najmanj 1,5 ha in manj kot 6 ha** primerljivih kmetijskih površin (glede na ZV2021)
- skupno število živali mora biti **večje ali enako 1,5 GVŽ in manjše od 15 GVŽ**
- zagotavljanje obtežbe s travojedimi živalmi v obsegu **0,5 GVŽ/ha trajnega travinja** (razen kmetije, katerih površine trajnih nasadov predstavljajo več kot 50% KZU
- kmetija je razvrščena v OMD.

Novost v letošnjem razpisu je ta, da bodo v okviru razpisa podprte tudi majhne kmetije s trajnimi nasadi, ki jim ni potrebno izpolnjevati pogoja reje živali.

Vloge na javni razpis se bodo **oddajale od 27. septembra 2021 do 16. decembra 2021,** zato vabimo vse zainteresirane, da se oglasite oz. kontaktirate KSS Domžale, da skupaj pregledamo podrobnejše pogoje razpisa in preverimo možnost oddaje vloge.

Petnajst milijonov evrov za naložbe v vzpostavitev in razvoj nekmetijskih dejavnosti

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je 10. septembra v Uradnem listu objavilo javni razpis za podporo vzpostavitve in razvoja nekmetijskih dejavnosti, ki bodo pripomogle k večji oziroma boljši ponudbi različnih storitev na podeželju. Omogočile bodo tudi možnosti za dodatne zaposlitve oziroma večji prihodek na podeželju oziroma na kmetijah z dopolnilnimi dejavnostmi. Oddaja vloge je možna do vključno 17. decembra 2021, za naložbe pa je namenjenih 15 milijonov evrov.

Namen podpore v okviru 2. javnega razpisa za podukrep 6.4 – Podpora za naložbe v vzpostavitev in razvoj nekmetijskih dejavnosti je podpreti vzpostavitev in razvoj nekmetijskih dejavnosti, ki bodo pripomogle k večji oziroma boljši ponudbi različnih storitev na podeželju, kakor tudi omogočiti možnosti za dodatne zaposlitve oziroma večjega prihodka tako na podeželju kakor tudi na kmetijah z dopolnilnimi dejavnostmi. S tem sledimo cilju, da podeželje ostane poseljeno, s čimer je posredno oziroma neposredno povezana tudi urejena kulturna krajina. Javni razpis se izvaja in financira preko Programa razvoja podeželja RS 2014–2020 (PRP 2014–2020).

Podpora iz tega podukrepa je med drugim namenjena zelo različnim dejavnostim, kot so na primer dejavnosti v turizmu, trgovina, storitvene dejavnosti, dodajanje vrednosti lesu, lokalna samooskrba, ravnanje z organskimi odpadki, proizvodnja električne in toplotne energije iz obnovljivih virov za namene prodaje in številne druge dejavnosti, ki so podrobno navedene v Prilogi 12 Uredbe o izvajanju ukrepa naložbe v osnovna sredstva in podukrepa podpora za naložbe v gozdarske tehnologije ter predelavo, mobilizacijo in trženje gozdarskih proizvodov iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020 (Uradni list RS, št. 104/15, 32/16, 66/16, 14/17, 38/17, 40/17-popr., 19/18, 82/18, 89/20 in 121/21; v nadaljevanju: Uredba).

Upravičenci so lahko: nosilci dopolnilne dejavnosti na kmetiji, samostojni podjetniki posamezniki, gospodarske družbe, zavodi ali zadruge.

Lokacija naložbe se mora nahajati v naseljih z manj kot 5.000 prebivalci, razen kadar je upravičenec nosilec dopolnilne dejavnosti.

Med drugimi pogoji za pridobitev sredstev mora upravičenec izpolnjevati tudi pogoj, da je v letu pred vložitvijo vloge na javni razpis zagotavljal ustrezen obseg dela (0,5 polne delovne moči - PDM v primeru enostavnih naložb oziroma 1 PDM v primeru zahtevnih naložb) ter ustvariti primeren prihodek iz poslovanja, ki mu omogoča dolgoročno sposobnost preživetja, in sicer v višini ene bruto minimalne plače na zaposlenega v RS na 1 PDM.

Novost glede na 1. javni razpis je, da se v 2. javnem razpisu omogoča naložbe v nekmetijske dejavnosti tudi manjšim kmetijam, ki praga primerne-

ga dohodka do sedaj niso dosegale. Tako v primeru, ko je upravičenec nosilec dopolnilne dejavnosti in ima primerni prihodek v višini najmanj 0,5 in manj kot eno bruto minimalno plačo na zaposlenega v RS na 1 PDM v koledarskem letu pred vložitvijo vloge na javni razpis, je upravičen do naložbe do vključno 50.000 eurov skupne priznane vrednosti.

Kot upravičeni stroški se bodo upoštevali stroški, povezani z ureditvijo in vzdrževanjem objektov, stroški nakupa, namestitvijo oziroma vgradnjo opreme, strojev in naprav, vključno z IKT in so neposredno povezani z izvajanjem dejavnosti iz priloge Uredbe, ki je predmet podpore, in jih je upravičenec opredelil v vlogi na javni razpis. Pod določenimi pogoji je upravičen tudi strošek prispevka v naravi v obliki lastnega lesa, upravičeni pa so tudi splošni stroški, ki so neposredno povezani s pripravo in izvedbo naložbe, kot jih določa uredba.

Stopnja javne podpore v obliki nepovratnih sredstev je 50 % upravičenih stroškov, pri določitvi stopnje podpore pa se upošteva pravilo *»de minimis«*. Najnižji znesek javne podpore znaša 5.000 evrov na vlogo.

Od skupno 15 milijonov evrov razpisanih nepovratnih sredstev je:

- 10 milijonov evrov namenjenih za nosilce dopolnilnih dejavnosti (sklop A) ter
- 5 milijonov evrov namenjenih za samostojne podjetnike posameznike, zavode, zadruge in gospodarske družbe (sklop B).

Oddaja vloge je možna od 4. oktobra 2021 do vključno 17. decembra 2021, do 13.59 ure.

Več o javnem razpisu:
Javni razpis z razpisno dokumentacijo *za pod-ukrep 6.4 na spletni strani*
https://www.gov.si/zbirke/javne-objave/

Uredba o izvajanju ukrepa naložbe v osnovna sredstva in podukrepa podpora za naložbe v gozdarske tehnologije ter predelavo, mobilizacijo in trženje gozdarskih proizvodov iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020 (Uradni list RS, št. 104/15, 32/16, 66/16, 14/17, 38/17, 40/17-popr., 19/18, 82/18, 89/20 in 121/21; v nadaljevanju: Uredba).

V podjetju **AS Domžale d. o. o.**

ZAPOSLIMO **MONTERJA**

VAŠE DELO BO OBSEGALO:

- demontaža in montaža delov, sklopov, naprav in sistemov vozil

OD KANDIDATOV PRIČAKUJEMO:

- IV. stopnjo strokovne izobrazbe, smer avtokaroserist, ključavničar, mehatronik, električar, avtomehanik ali drugo ustrezno smer.
- Zaposlimo tudi kandidate, ki nimajo ustrezne izobrazbe za zgoraj navedeni poklic, vendar bi se bili pripravljeni priučiti za zgoraj opisana dela. Ponujamo možnost prekvalifikacije ali priučitve oziroma pridobitve ustrezne izobrazbe ob delu.

NUDIMO VAM:

- Z izbranimi kandidati/kandidatkami bomo sklenili delovno razmerje za določen čas z željo po dolgoročnem sodelovanju.
- **Enoizmensko delo 7.00–15.00.**
- **Primerno in redno plačilo, urejeni delovni pogoji.**
- **Delo v stabilnem podjetju z možnostjo napredovanja.**

Prijave z življenjepisom pošljite na
info@as-domzale.si

Za dodatna vprašanja smo vam na voljo na telefonski številki
01 722 56 90.

AS Domžale d. o. o.
www.as-domzale.si
AS DOMŽALE

Ljubezen v srcu, ljubezen na vrtu

Ali ste vedeli, da so mačehe simbol ljubezni in ljubečih misli? V Shakespearovi gledališki igri Sen kresne noči so sirup iz mačeh uporabili v ljubezenskem napoju.

Nastopil je september in z njim čas, da si tudi na vrtove posadimo "ljubezen" (mačehe). Letošnje poletje zasajenim cvetličnim koritom in gredicam ni bilo najbolj naklonjeno ... Najprej huda in dolga vročina, potem še suša ... redkokomu je uspelo vzgojiti občudovanja vredna okenska in balkonska korita. Mislim, da je bila ključnega pomena izbira rastlin, ki smo si jih izbrali za zasaditev. Najtežje so vročino prenesle pelargonije. Sedaj, ko so se temperature nekoliko znižale, bodo zasajene pelargonije najverjetneje znova zaživele ... vendar pa moramo vedeti, da, če bomo predolgo čakali z jesenskimi zasaditvami, so možnosti, da nam tudi te ne bomo uspele, večje ... Bolje je, da se zasaditve do mraza že dobro prekoreninijo in utrdijo.

Tudi na grobovih in gredicah je dobro, da ne čakamo do konca, saj potem prehitro nastopi mraz, na katerega rože ne bodo pripravljene. Priporočljivo je, da se zasaditev grobov, gredic in korit opravi že v prvi polovici meseca oktobra. Potem poskrbimo še za lepo izbrano krizantemo, šopek in tako bo naš grob za dan mrtvih blestel v svoji lepoti.

Za jesenske zasaditve imamo na voljo veliko izbire. Najpogosteje izberemo drobne mačehe, ki nas bodo s svojim bujnim cvetenjem navduševale tudi kasneje spomladi. Poleg njih zasadimo še kakšno reso, srebrni *calocephalus* ali pisano *hojhero*. Slednji sta trajnici. Lahko pa tudi kakšno okrasno travo.

Še ena zanimivost o mačehah govori, da so si legendarni vitezi v venčnih listih mačeh iskali prihodnost. Če je imel venčni list štiri črte, potem je bila prihodnost svetla.

Predlagam obisk in nakup cvetja v vrtnarijah ali na tržnici. Tam so rože vzgojene na prostem in za naše podnebne razmere, pa še svetovali vam bodo pri nakupu. Verjemite mi, da cene tam niso nič višje kot pri veletrgovcih, morda so še ugodnejše ...

Torej imejmo ljubezen v srcih, ljubezen do naših slovenskih cvetlic in zasadimo to ljubezen tudi na svoje vrtove. Želim, da bodo vse zasajene mačehe imele po štiri črte v venčnih listih in da bo prihodnost vseh nas svetla. Pa srečno!

S TEM KUPONOM OB NAKUPU SADIK PREJMETE 10 % POPUSTA.

Vrtnarija *Kocjančič*

Senožeti – Dol pri Ljubljani, ob glavni cesti
DOMAČA VZGOJA!

POSLOVALNI ČAS
Odprto od 4. 10. 2021 do 31. 10. 2021
Od ponedeljka do petka od 8.00 do 18.00. Ob sobotah od 8.00 do 13.00.
Za več informacij nas pokličite: **040 194 463**
Vabljeni!

»Ko roža zasije, tudi vrt zasije.«

Primorska burja zaznamovala strokovno ekskurzijo ekoloških kmetov

BESEDILO: **FRANCKA TOMAN**, FOTOGRAFIJE: **LUCIJA SUŠNIK, FRANCKA TOMAN**

Zaradi koronskih razmer se pač moramo vsi prilagajati. Kmetje smo tega tako in tako vajeni. Zato smo strokovno ekskurzijo Združenja ekoloških kmetov Zdravo življenje, v sodelovanju s Kmetijsko gozdarskim zavodom Ljubljana, iz običajno jesenskega časa prestavili na 25. avgust. Tudi letos je obe kmetiji za ogled skrbno izbrala terenska kmetijska svetovalka Pavla Pirnat z izpostave Domžale.

Mlada prevzemnica na kmetiji Olea

V kar hladnem jutru smo se podali proti Primorski do ekološke družinske kmetije Olea v Jagodjah nad Izolo. Mlada prevzemnica Martina Veršnik nas je popeljala v oljčni nasad starih sort, kjer nam je podrobno razložila vse o kmetiji, ki poleg oljk goji tudi fige, češnje ter zelišča. Tisto pač, kar pritiče tej pokrajini. Zvedeli smo tudi vse o predelavi oljk, o vseh hitrih in natančnih postopkih, da potem pridelajo res kakovostno ekstra deviško oljčno olje, ki dobiva mnoga visoka priznanja za kakovost. In prav kakovost je tista, po kateri so prepoznavni in brez težav prodajo vse, čeprav ob domu, ki je tik ob cesti, ne smejo postaviti niti table. Vendar jih kupci kljub temu najdejo. Razložila je o prevarah, ki se dogajajo, in z mamo sta večkrat poudarili, naj pazimo, kaj kupujemo v trgovinah. Predstavili sta

tudi svojo izkušnjo pri prenosu lastništva kmetije in obenem glede tega ponudili pomoč z nasveti.

Kar tam smo se lahko posladkali z božansko okusnimi figami, nato pa imeli vodeno degustacijo različnega oljčnega olja in vloženih oliv na način profesionalnih okuševalcev.

Vse to smo si potem lahko po želji še kupili, tako malo za razvajanje sebe in domačih.

Kosilo z razgledom

Nato smo se podali preko Ajdovščine proti Colu, do kmetije v Žlebiču, v vasi Kovk. Če je ob morju pihala tista blaga burja, ki jo je znosno naredilo

vroče sonce, pa je tukaj že dišala po zimi. No, vsaj za nas, ki je nismo vajeni. Treba se je bilo dobro obleči, medtem ko nam je mladi lastnik Kristijan Vidmar predstavljal kmetijo in še drugo njihovo dejavnost, turizem. Pred leti so na Sinjem vrhu kupili zapuščeno posestvo, kjer so odprli penzion. Ker jim ta vzame res veliko časa, so krave molznice zamenjali s škotskim govedom, ki je manj zahtevno in posledično terja manj dela. Ker so že prej izdelovali sir, tudi zdaj tega niso želeli opustiti, zato mleko zdaj odkupujejo od soseda. Izdelujejo pa butične sire za restavracije višjega kakovostnega razreda in seveda tudi za ponudbo svojim gostom. Kristjanu pri sirjenju pomaga prijatelj, ki je po poklicu oblikovalec, umetnik, a prav ta umetniška žilica mu pomaga pri izdelavi teh čisto posebnih sirov, ki jih pred zorenjem obleče v surovi bombaž. Zaupa predvsem svojim občutkom.

Od tu smo se podali še na Sinji vrh, nekateri so del poti prehodili kar peš, od koder se je odprl čudovit razgled na Vipavsko dolino. Tu so nam pripravili zelo okusno kosilo iz izdelkov z njihove kmetije. Za konec pa nas je Kristijan popeljal še v zanimive jame, kjer je bil v preteklosti za potrebe vojske zgrajen vodovod. Notri se temperatura poleti in pozimi giblje okrog 10 stopinj in razmere so idealne za zorenje nekaterih vrst sirov, zato imajo tudi to že v načrtih za prihodnje dejavnosti.

Naš načrt pa je bil – varno se vrniti domov ob prijetnem klepetu in v pričakovanju novega skorajšnjega srečanja.

Občni zbor Združenja ekoloških kmetov Zdravo življenje, predstavitev projekta in za povrh tisto »nekaj več«

BESEDILO: **FRANCKA TOMAN,** FOTOGRAFIJA: **JOŽE OCEPEK**

Že drugo leto ni nič tako, kot smo vajeni. Tako v Združenju ekoloških kmetov Zdravo življenje lani nismo imeli občnega zbora, letos pa šele sredi avgusta. Zbrali smo se Pr' Vrhač, na kmetiji našega člana Staneta Homarja v Dupeljnah pri Lukovici. Poleg članov, ki prihajajo iz več občin osrednje Slovenije, so bili povabljeni tudi župani, oz. predstavniki teh občin.

Predsednik Janez Ocepek je na kratko predstavil poročilo o delu, najprej še za leto 2019, ki je potekalo predvsem v znamenju našega 20-letnega delovanja, ki smo ga obeležili s praznovanjem in novinarsko konferenco na Razgledih z Vrha ter izdajo zbornika, ki še vedno žanje pohvale. V letu 2020 je bila zaradi epidemije izvedba projektov zelo okrnjena. Tako so bila onemogočena sodelovanja na raznih sejmih in izobraževanja. Uspelo nam je v avgustu izvesti strokovno ekskurzijo s kar precejšnjo udeležbo in takrat smo se našemu predsedniku zahvalili za njegovo dvajsetletno zanesljivo in odgovorno vodenje. Razveseljivo je, da je okopalnik Glaser, katerega izposojo Združenje omogoča, bil kar veliko v uporabi. Torej je koristen.

Letos je bilo kar nekaj projektov že izvedenih. To so razna strokovna predavanja, ki so zaradi razmer potekala preko spleta in nekateri so s tem načinom zelo zadovoljni. V kratkem bosta izvedeni dve strokovni ekskurziji. Načrtuje se tudi nakup sejalnice in sadilnice sadik.

Edini od predstavnikov občin, gospod Stane Ravnikar, je v imenu moravške občine pohvalil naše delo in povabil vse, da lahko ponudijo pridelke tudi na tržnici v Moravčah. Lukovška županja mag. Olga Vrankar je svoj napovedan obisk tik pred zdajci morala odpovedati, je pa preko Pavle Pirnat posredovala besede vzpodbude, zahvale in ponosa do nas ekoloških kmetov.

Po zaključku je potekala še predstavitev projekta iz programa razvoja podeželja, kjer sta poleg Združenja projektna partnerja še kmetija Homar in vrtec Antona Medveda Kamnik.

Predstavitev je izvedel Jože Ocepek, o lokalnem kroženju živil je spregovoril gost Damir Lovrić.

Ob okusnih dobrotah, ki so jih pripravili Homarjevi, smo se nato prepustili sproščenemu klepetu in izmenjavi izkušenj ter prišli do novih spoznanj. Osebno me je navdušilo dogovarjanje Veronike in Tadeja o medsebojni pomoči pri delu na njunih kmetijah. Kar tam sta se zmenila, da se pri enemu v soboto pobira krompir, v ponedeljek pa se pri drugem družno lotijo repe.

Ravno take zanimive podrobnosti, ki jih mimogrede ujamem na naših srečanjih, jim dajejo tisto »nekaj več«.

Pred politično jesenjo o javnem zdravstvu in podnebnih spremembah

BESEDILO: **LJUDMILA NOVAK,** poslanka EP

Evropski parlament bo po poletnem premoru nadaljeval z obravnavo številnih pomembnih zadev, še posebej glede področja javnega zdravja in podnebnih sprememb.

Letošnja jesen v Evropski uniji (EU) se tako kot vselej pričenja z razpravo o stanju v EU, na kateri bomo evropski poslanci na septembrskem plenarnem zasedanju imeli tudi možnost vprašati predsednico Evropske komisije Ursulo von der Leyen o delu Komisije v zadnjem letu ter glavnih prednostnih nalogah in izzivih v prihajajočih dvanajstih mesecih.

Sredi julija oziroma tik pred začetkom poletnega oddiha je Evropska komisija predstavila sveženj pobud, povezanih z evropskim zelenim dogovorom. Ti ukrepi naj bi omogočili EU, da do leta 2030 zmanjša izpuste toplogrednih plinov za vsaj 55 odstotkov v primerjavi z letom 1990.

Parlament bo glasoval o svojem stališču glede predlogov, med katerimi so, denimo, ukrepi za pospeševanje razvoja infrastrukture za alternativna goriva in vpeljava nove ogljične dajatve na uvoz.

Ker obstaja tveganje, da se bo več gospodarskih sektorjev, ki veliko onesnažujejo, preselilo v države z bolj sproščenimi omejitvami glede izpustov toplogrednih plinov, se zdi ovrednotenje ogljika nujen dodatek obstoječemu sistemu EU glede izpustov ogljika – sistemu za trgovanje z izpusti (ETS).

Evropski poslanci bomo dejavno sodelovali tudi pri konferenci o prihodnosti Evrope, katere namen je pripraviti konkretne predloge za spremembe v EU na podlagi predlogov državljanov. V plenarni skupščini konference, ki se bo prihodnjič srečala 22. oktobra, je 108 evropskih poslancev.

Zagotovo pa se v prihajajoči jeseni spet ne bomo mogli izogniti pandemiji Covida-19. V Evropskem parlamentu smo zavzeli svoje pogajalsko izhodišče o krepitvi mandata evropske agencije za zdravila, septembra pa bomo pripravljeni tudi na pogajanja o še dveh zadevah: o evropskem centru za preprečevanje in nadzor bolezni in izboljševanju pripravljenosti na čezmejne grožnje zdravju. Zatem bodo po ustaljenem postopku sledila še pogajanja z vladami držav EU.

Ob tem želim opozoriti, da v luči Covida-19 širjenje dezinformacij o koronavirusu še posebej ogroža zdravje ljudi. Poslanci smo zato pozvali k oblikovanju evropskega informacijskega vira, ki bi zagotovil, da imajo vsi državljani dostop do točnih in preverjenih informacij, in pozvali upravljavce družbenih omrežij k soočanju z miti in propagando.

N.Si

Vranov let – spominska pot zavezništva

BESEDILO: **BRANKA BIZJAN,** FOTOGRAFIJE: **SEAD ĆURAK IN DRUGI**

Mednarodna spominska pot zavezništva – Vranov let vodi od železniške postaje Ožbalt, preko vrhov Pohorja in Mozirskih planin, Menine planine, Moravškega hribovja, preko reke Save, proti Dolenjski in Beli krajini do Semiča in naprej do partizanskega letališča Otok pri Metliki.

Dvesto osemdeset kilometrov do svobode

Borci Šercerjeve brigade in Kamniško-zasavskega odreda so ob podpori prebivalstva pripeljali šestindevetdeset vojnih ujetnikov iz taborišča STALAG XVIII D v Mariboru. Med njimi so bili zavezniški vojni ujetniki, letalci in člani zavezniških misij. Z letališča Otok pri Metliki, na svobodnem ozemlju v Beli krajini, so jih drzni britanski piloti z vojaškimi

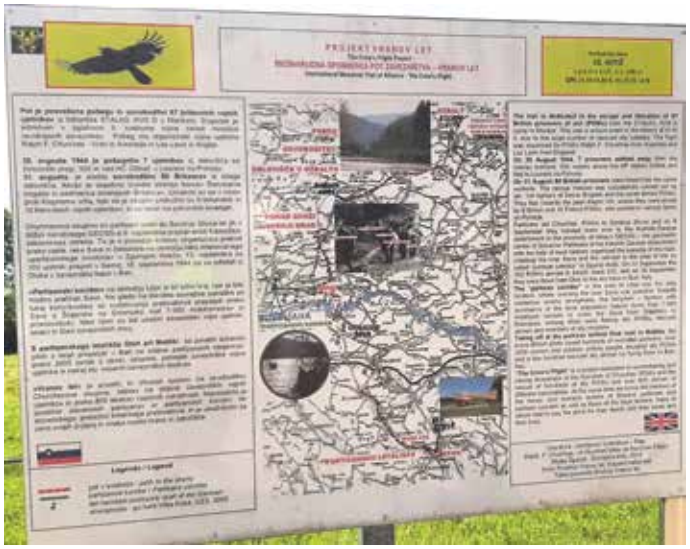

letali odpeljali v Bari v Italiji. Akcija reševanja je potekala od 30. avgusta do 17. septembra 1944. Ta spominska pot je nastala po spominih avstralskega vojnega ujetnika Ralpha E. Churchesa in je dolga 280 kilometrov. Pohode in prireditve v Ožbaltu, Mislinji, Gornjem Gradu, Geossu in Otoku organizira Društvo za ohranjanje spomina na reševanje zavezniških vojakov v času NOB »Vranov let v svobodo«. Pobudo je pripravil Eduard Vedernjak iz Maribora.

Obeležitev na geometrijskem središču

Letošnjo pot od Blagovice preko Golčaja, Limbarske gore, Hrastnika, Zg. Kosez, Peč, Gore pri Pečah do GEOSS-a je organizirala sekcija planinskega društva Litija »Sokol«, pohodnike je vodil Sead Ćurak. Pot je označena z rumenim soncem, na katerem je črna vrana.

Pohodniki so prišli preko Golčaja na Limbarsko goro, kjer so ozrli prelepo Moravške dolino in obljubili, da jo posebej obiščejo. Po peturni hoji so prispeli na GEOSS, kjer je bila tradicionalna prireditev, na kateri so sodelovali člani Družinskega gledališča

Kolenc in mešani pevski zbor KUD Jevnica. Pohodnike je pozdravil župan občine Litija Franci Rokavec, slavnostni govornik pa je bil podpredsednik Zveze veteranov vojne za Slovenijo Venčeslav Ogrinc, ki je poudaril pomembnost borbe proti fašizmu.

Skupaj za lepšo občino

BESEDILO: **TATJANA ČOP**

Bralka z Vrhpolja nam je poslala fotografijo podobe, ki jo z možem na sprehodih žal večkrat vidita. Njena želja je spodbuditi lastnike psov, da pasjih iztrebkov ne »pozabljajo« na travnikih in javnih površinah. Takole zapakirani v plastično vrečko pa še dodatno onesnažujejo naravo.

Hišnih ljubljenčkov, predvsem psov, je vedno več, zato je tudi težava s pasjimi iztrebki vedno bolj pereča. Slednje ne velja samo za velika mesta oziroma urbana središča, pač pa tudi za podeželska naselja in vasi. Pasji iztrebki ob ali na cesti in sprehajalnih poteh so enako moteči kot tisti na mestnih pločnikih in ulicah. Tisti na travnikih pa dodatno ogrožajo živino, saj so vir mnogih bolezni. Navsezadnje pa se na travnih površinah ob cestah in ob poteh pogosto igrajo otroci.

Jernejeva nedelja letos prvič tudi spominski dan občine Moravče

BESEDILO: **JELKA LALIĆ**, FOTOGRAFIJE: **SABINA BARLIČ**

V Pečah zadnji dve desetletji že tradicionalno zadnjo avgustovsko nedeljo praznujemo farno žegnanje – t. i. Jernejevo nedeljo. Krajani se nanjo skrbno pripravimo, povabimo vse nekdanje farane in poleg slovesnega bogoslužja poskrbimo tudi za dogajanje pred in po maši: blagoslov zdravilnih zelišč, pogostitev, srečelov ... Letos je bila slovesnost še večja, saj smo hkrati praznovali tudi spominski dan Občine Moravče.

Pred tremi leti je naš župljan Bogomil Brvar zbral ogromno gradiva in na podlagi tega z bogatim knjižnim delom iztrgal pozabi spomin na našega nekdanjega župnika Franca Pirca. Veliki mož, dober duhovnik in učitelj, napreden gospodar naše župnije je z odločnostjo in zaupanjem v ljudi vikariat povzdignil v župnijo, s trdim delom in uvajanjem obubožanih kmetov v sadjarstvo pa marsikatero tukajšnjo družino rešil revščine. Obenem je še pisal knjige o sadjarstvu, ki so še danes v rabi. Nato je odšel v misijone med Indijance in tam neutrudno delal naprej ...

Njegov pomen za naš kraj in vso našo Moravško dolino je tako velik, da smo mu lansko leto v Pečah pred župniščem postavili doprsni kip. Občina Moravče pa je letos spomladi sprejela Odlok, po katerem se zadnja avgustovska nedelja praznuje kot Spominski dan na Franca Ksaverja Pirca.

Zaradi porasta števila okužb s Covid-19 do zadnjega nismo vedeli, kako bo s praznovanjem. Vabila so bila poslana, mi pa smo se pripravljali tako, do bo praznovanje kljub vse ostrejšim pogojem slovesno in prijetno. Končno smo se v dogovoru z Občino Moravče in g. županom dogovorili, da večje proslave ne bo, a praznovanje kljub vsemu bo ...

Na praznično jutro, 29. avgusta 2021, se je zbralo veliko nekdanjih in sedanjih župljanov, med nami je bil ob g. Bogdanu Dolencu tudi naš nekdanji župnik g. Janez Zaletel, letošnji zlatomašnik. Skupaj sta na stojnici pred cerkvijo blagoslovilam zdravilna zelišča in čaje. Nato se je slovesnost nadaljevala v župnijski cerkvi. Tu smo župljani pozdravili g. Janeza Zaletela, g. župana dr. Milana Balažica ter vse ostale vernike. Mnogo ljudi je mašo v zbranosti spremljalo zunaj. Po maši je pred cerkvijo sledil kratek program, s katerim smo se poklonili g. Francu Ksaverju Pircu. Zapel je Peški oktet in vse prisotne je pozdravil g. župan dr. Milan Balažic, ki je kratko predstavil bogato Pirčevo delo. Sledilo je druženje in pomenki med rojaki, znanci, sorodniki ... Energija in toplina, katere ne premagajo niti neusmiljeni ukrepi, razdalja in maske, se je prelivala med ljudmi. In Pečani smo na koncu spet dejali, da se vse da, če se hoče in če ljudje stopijo skupaj. Potek srečelova je bil res malo strožji, pecivo je bilo pakirano in pijača je bila v embalaži.

A zato prireditev ni izgubila namena in pomena: povezati nas skupaj, v veri in spominu ter v ljubezni do domačega kraja.

Leti, leti štorklja: Riki in Kiki že na meji s Sirijo

Naravovarstveni projekt Leti, leti štorklja tudi letos poteka v sodelovanju družbe Elektro Ljubljana in Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije. Projekt omogoča sledenje štorkljam na njihovi selitveni poti in že tretje leto pomembno prispeva k razumevanju in poznavanju teh čudovitih ptic.

Sredi julija smo z napravami GPS opremili mladiča iz gnezda v dolenjskih Zburah, ki sta se izvalila v aprilu. Mladi štorklji, Riki in Kiki, sta vse do 12. avgusta raziskovali okolico svojega gnezda v Zburah. 12. avgusta sta zapustili svoj dom in se odpravili proti jugu, kjer sta se naslednje tri dni prehranjevali v okolici Družinske vasi, vzhodno od Šentjerneja. 15. avgusta sta zajadrali na ugodnem vetru in v enem dnevu prileteli na deponijo odpadkov blizu Kutine na Hrvaškem, oddaljeni 130 kilometrov. Zjutraj naslednjega dne sta nadaljevali do Slavonskega Broda, že naslednji dan pa vse do mesta Vidin na bolgarsko-romunski meji. Selitev je potekala zelo hitro, saj sta naslednji dan, 19. avgusta, prenočili že v mestu Corlu v evropskem delu Turčije. Trenutno se nahajata že v južni Turčiji, v bližini meje s Sirijo.

Posebno zanimivo je dejstvo, da sta mladi štorklji vso pot opravili skupaj. Glede na dosedanji tempo selitve upamo, da bosta štorklji hitro prečkali Bližnji vzhod in se napotili v Afriko. Na tem mestu moramo še posebej držati pesti, saj ju v prihodnjih dneh čaka verjetno najnevarnejši del poti, prečkanje Sirije in Libanona, kjer so tudi štorklje pogoste tarče neusmiljenih krivolovcev.

Odziv javnosti na projekt **Leti, leti štorklja** je bil že na začetku izjemen in zelo naklonjen. Prvi opremljeni štorklji v projektu sta bila Srečko in Bela, iz Matene na Ljubljanskem barju. Zgodba s Srečkom, ki je uspešno preletel Sredozemlje, nato pa žalostno končal, ker se je zapletel v plastično vrečko, je bila zelo odmevna. Opozorila je na še eno izmed posledic neodgovornega ravnanja z okoljem.

Naslednje leto smo za opremljanje izbrali gnezdo v Bevkah, v katerem so bili trije mladiči, Čarli, Oto in Lola. Z ornitologi smo prvič spremljali celoten zarod na njihovi prvi selitveni poti. Njihova nesrečna usoda nam je pokazala, za kako tvegano in nevarno potovanje gre. Oto je izginil v Čadu, na območju, kjer je smrtnost belih štorkelj statistično zelo visoka. Čarli je bil ustreljen, našel ga je pastir kamel v Sudanu. Lola pa je poginila zaradi zlomljene noge, vzroka poškodbe pa ne poznamo.

Sledenje po interaktivnem zemljevidu, dostopnem na spletni strani ***https://www.elektro-ljubljana.si/leti-leti-storkljanam*** daje vpogled v potek poti, postanke, izbor smeri – štorklje namreč potujejo v Afriko po različnih selitvenih poteh. Spremljanje štorkelj preko zaslona nas je na začetku navdajalo z občutkom lahkotnosti tega potovanja, a smo ob spremljanju različnih usod spoznali, da je selitev najbolj nevarno obdobje v njihovem življenju. Tako so štiri od petih opremljenih štorkelj žal nesrečno končale, smo pa za skoraj vse ugotovili vzrok nesreče. Še vedno pa spremljamo potovanje štorklje Bele, ki se po dveh letih in več kot 34.000 prepotovanih kilometrih trenutno nahaja v bližini Kaira. Izsledki projekta bodo vključeni v raziskavo uporabe telemetrijskih podatkov za oceno smrtnosti ptic na afriško-evrazijski selitveni poti, ki jo koordinira BirdLife International in podpira švicarska fundacija MAVA.

Na posnetku na povezavi ***https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=h2tcZ-H65NE,*** si lahko ogledate, kako je potekalo opremljanje mladih štorkelj z nahrbtniki.

Več informacij: mag. Kristina Sever, 01 230 40 16 ali 031 364 315.

Fotografija: Jani Vidmar

Slovo od duhovnega pomočnika Ivana Povšnarja

BESEDILO in FOTOGRAFIJA: **Drago Juteršek**

Na praznično nedeljo, 15. avgusta, ko katoliška Cerkev obhaja praznik Marijinega vnebovzetja ali veliki šmaren (največji Marijin praznik), smo se v Marijinem svetišču na Brdu pri Mariji Vnebovzeti poslovili od duhovnega pomočnika Ivana Povšnarja, ki je duhovno deloval na Brdu in Zlatem Polju kar 14 let.

Ker je 14 let deloval v obeh župnijah, tako na Brdu kot Zlatem Polju, so mu slovo pripravili v obeh župnijah – zjutraj ob 7. uri na Brdu in ob 10. 30 na Zlatem Polju. Slovo sicer ni bilo popolno, saj ni rekel zadnje besede in bo na Brdu imel še molitveno skupino ter se bo tako kot do sedaj, rad odzval tudi povabilom in daroval sveto mašo, če bo potrebno. Kar nekaj se jih je nabralo v teh 14 letih – ne le svetih maš, tudi krstov, zlatih porok, pogrebov, svetega bolniškega maziljenja, srečanj starejših in še bi lahko naštevali.

Tokrat je sveto mašo daroval skupaj z domačim župnikom Bernardom Rožmanom. Med svojim nagovorom je spregovoril o Mariji, o našem romanju k njej, ki je v časih preizkušnje še bolj pogost. Kakor so nekoč naši predniki iskali pomoč pri Mariji v času turških upadov, času kuge, slabe letine in lakote ter v času vojn, se zatekamo danes k Mariji v času epidemije Covid–19.

Po končanem nagovoru smo obnovili posvetitev Mariji, ki jo obnavljamo vsako leto na ta praznik. Ne gre, da bi odšel od nas brez spomina in tako je na koncu svete maše prejel še praktično darilo. Glede na to, da je Ivan napisal že kar nekaj knjig, lahko v prihodnosti pričakujemo tudi izdajo knjige Moja leta v župniji Brdo in Zlato Polje.

Še zahvalna pesem, ki smo jo zapeli vsi prisotni ob pomoči organistke Damjane Bukor in župnijskega mešenega pevskega zbora ter še enkrat Bog lonaj, gospod Ivan, za vse kar ste storili v teh letih v obeh župnijah.

Potresna nevarnost v Republiki Sloveniji

BESEDILO: **ANICA FERLIN, Uprava RS za zaščito in reševanje**

Kako bi vi ravnali ob potresu?

Potres je naravna nesreča, pri kateri seizmično valovanje povzroči neželene posledice za ljudi, objekte in naravo. Gre za pojav, ki ga ne moremo natančno napovedati in preprečiti, lahko pa se določi območja, na katerih je največja verjetnost pojava potresa in njegovih posledic. Takšno območje z večjo potresno nevarnostjo z intenziteto VIII po Evropski potresni lestvici (EMS) poteka v Sloveniji od severozahoda proti osrednjemu delu in jugu ter jugovzhodu države. Potres bi v tem pasu, na katerem prebiva okrog 53 odstotkov prebivalstva, prinesel velike posledice za ljudi in infrastrukturo. Na objektih bi se pojavile razpoke v stenah, pri dobro grajenih stavbah bi se lahko porušile posamezne stene, slabo grajene stavbe pa bi se porušile v celoti. Z oddaljevanjem od tega območja se potresna nevarnost in učinki potencialnega potresa zmanjšajo.

Na potres se lahko pripravimo z ukrepi, ki blažijo njegove posledice. Mednje prištevamo potresno bolj odporne gradnje, prenove in utrditve stanovanjskih ter javnih objektov, načrtovanje učinkovitega delovanja sistema za zaščito, reševanje in pomoč (ZRP) ter spremljanje in proučevanje potresne dejavnosti. Izredno pomembno je tudi izobraževanje prebivalstva o pravilnem ravnanju pred, med in po potresu ter usposabljanje sil ZRP. Z namenom krepitve usposobljenosti in pripravljenosti sil ZRP Uprava RS za zaščito in reševanje s konzorcijskimi partnerji iz Slovenije, Nemčije, Italije in s Hrvaške zato med leti 2019 in 2021 izvaja projekt ***Praktična vaja civilne zaščite - #SIQUAKE2020.***

Projekt #SIQUAKE2020

Namen projekta je povečati pripravljenosti sistema ZRP v Sloveniji ter mehanizma Unije na področju civilne zaščite v primeru velikega potresa v osrednji Sloveniji. Projekt, ki se izvaja s podporo omenjenega mehanizma, vključuje organizacijo in izvedbo različnih dogodkov, od vaj, delavnic, usposabljanj do priprave smernic za izvedbo usposabljanj tudi za druge države članice mehanizma. Osrednji dogodek projekta pa predstavlja praktična vaja #SIQUAKE2020, katere izvedba je bila zaradi epidemije COVID-19 prestavljena na 4.–8. oktober 2021. Na več deloviščih v Ljubljani, Logatcu in na Vrhniki bo več sto udeležencev iz petih držav ocenjevalo stanje in poškodovanost objektov, vadilo postopke iskanja ter reševanja iz porušenih ali poškodovanih objektov, podpiranja in stabilizacije poškodovanih stavb, zagotavljanja nujne medicinske pomoči, začasnih množičnih zatočišč za prizadeto prebivalstvo ter sprejema mednarodne pomoči.

V okviru projekta se izvajajo tudi aktivnosti za ozaveščanje prebivalstva o pravilnem ravnanju pred, med in po potresu. Ključne smernice za ravnanje ob tovrstnem dogodku vam predstavljamo v nadaljevanju.

Kako se lahko pripravimo na potres

Na karti potresne intenzitete in aplikaciji *POTROG - Oceni svojo stavbo* lahko preverimo morebitne učinke potresov na območju, kjer živimo ter potresno ranljivost našega bivališča. Pripravimo si

#SIQUAKE2020

Funded by
European Union
Civil Protection

najnujnejše osnovne potrebščine, ki bi nam po potresu omogočale premostitev obdobja do vzpostavitve osnovnih storitev, kot so voda, zaloga hrane, prva pomoč, higienski pripomočki, odeje, baterijska svetilka in podobno. Priporočljivo je vključiti tudi kopije dokumentov in druge stvari, za katere ocenjujemo, da bi jih potrebovali.

Znotraj gospodinjstva vnaprej določimo varna mesta za zaklon. Omare in elektronske naprave pritrdimo na stene, velike in težke predmete pa postavimo na nižje police. Slik, ogledal in drugih ostrih predmetov ne obešamo nad postelje ter kavče, ki jih odmaknemo tudi od oken, predelnih sten, visokega pohištva in težkih lestencev. Pomembno je tudi, da so plinske in grelne naprave ter zalogovniki vode ustrezno nameščeni in zavarovani, lahko vnetljive in strupene tekočine primerno shranjene ter da na hodnike in pred vrata ne postavimo večjih omar, ki bi nam lahko ob potresu onemogočile izhod.

Več informacij o pravilnem ravnanju pred, med in po potresu poiščite na spletnih straneh

www.siquake2020.eu, www.gov.si in **http://potrog2.vokas.si/.**

Kako pravilno ravnamo med potresom

Najpomembnejše med potresom je, da ostanemo mirni. Ko začutimo potresne sunke, se oddaljimo od steklenih površin, si poiščemo zaklonišče pod mizo, podbojem vrat ali v kotu ob notranjih nosilnih stenah, hkrati pa si zaščitimo glavo z rokami, oblačili, blazino ali čim drugim. Nikakor ne smemo zapuščati stavbe, uporabljati dvigala, stopnic in skakati skozi okno. Počakamo, da potres mine, nato pa umirjeno zapustimo stavbo.

Če se med potresom zadržujemo na prostem, se odpravimo na odprt prostor, proč od stavb, infrastrukture in raznih napeljav, vodnih bregov, dreves, previsnih sten itn. Če umik iz pozidanega območja ni mogoč, se umaknemo k najbližji vratni odprtini in si z rokami zavarujemo glavo. V avtomobilu upočasnimo vožnjo, zapeljemo na rob vozišča in počakamo na konec tresenja. Ne ustavljamo se v predorih, na mostovih, v bližini daljnovodov, velikih tabel ali stavb, ki bi se lahko podrle. Na sredstvih javnega prevoza se trdno primemo, da ne pademo in si zavarujemo glavo pred padajočimi predmeti.

Kaj storimo po potresu

Če smo ujeti v ruševinah, poskušamo ugotoviti smer dovoda zraka in pred prahom pokrijemo usta ter nos. Če nismo poškodovani, poskušamo odstranjevati ruševine v smeri dovoda zraka, če pa smo poškodovani, se čim manj premikamo in v enakomernih presledkih udarjajmo po kovinski napeljavi ali zidu. Če potrebujemo pomoč in imamo na voljo mobilni telefon, pokličemo 112, vendar se izogibamo nepotrebnim klicem ter varčujemo z baterijo.

Če nismo ujeti v ruševinah in poškodovani, pomagamo na varno ljudem okoli sebe. Po potresu ne uporabljamo odprtega ognja, izklopimo vse plinske in električne naprave ter zapremo glavni ventil vodovodnega omrežja. Poškodovano stavbo zapustimo po najvarnejši poti, pri čemer s seboj vzamemo najnujnejšo obleko, dokumente, denar in zdravila ter poskrbimo za domače živali. Če je stavba poškodovana, vanjo ne vstopamo več, pač pa počakamo na oceno usposobljenih strokovnjakov.

Morebitni potres v osrednji Sloveniji podobne intenzitete kot potresa v Zagrebu marca 2020 in Petrinji decembra 2020 bi lahko imel zaradi goste naseljenosti, dnevnih migracij in prisotnosti državnih, gospodarskih ustanov ter infrastrukture velike posledice. Okrog 600.000 ljudi bi bilo izpostavljenih učinkom potresa, zato se moramo nanj dobro pripraviti, da zmanjšamo njegove morebitne posledice.

Viri so na voljo v uredništvu

DEMOS

VABIMO VAS NA PREDSTAVITEV KNJIGE ZALOŽBE DRUŠTVA DEMOS NA KAMNIŠKEM

DEMOS NA DOMŽALSKEM,

KI BO V ČETRTEK, 7. 10. 2021 OB 19. URI V KNJIŽNICI DOMŽALE, CESTA TALCEV 4.

KNJIGO BODO PREDSTAVILI AVTORJI PRISPEVKOV.

Mali oglas

ZAPOSLIMO SPREJEMNIKA VOZIL (M/Ž)

Pogoji:
- tri leta delovnih izkušenj
- vozniški izpit B kategorije
- dobro poznavanje sestave vozila
- poznavanje angleškega ali nemškega jezika (pasivno)

Osrednjeslovenska regija

KRULC, SERVIS IN PRODAJA VOZIL, D.O.O.

Bilo veliko tihega je trpljenja,
ki olajšala ga je le smrt.
Tebi dala mir je v večnosti,
a nam pustila je praznino
s hudo bolečino

Zahvala

V 81. letu nas je zapustil

Marjan Bergant

IZ KRAŠC.

Zahvaljujemo se vsem, ki ste bili z nami v težkih trenutkih. Naj hvaležne misli dosežejo vse, ki ste ga tako številčno še zadnjič obiskali, darovali cvetje, sveče, maše in ga pospremili na njegovi zadnji poti.

Hvaležni domači

BREZPLAČNI PREVOZI ZA STAROSTNIKE V OBČINI MORAVČE - S SRCEM NA POTI

PROSTOFER
PROSTOVOLJNI ŠOFER

Občina Moravče je pristopila k vseslovenskemu humanitarnemu projektu za mobilnost starejših PROSTOFER in v letu 2021 za izvedbo zagotovila finančna sredstva ter vozilo, s katerim se izvajajo brezplačni prevozi starejših občanov.

Uporabnik prevoza mora imeti svojo zaščitno masko in si mora pred vstopom v avto in ob izstopu iz avta obvezno razkužiti roke.

Če bo zaradi poslabšanja epidemioloških razmer prišlo do sprememb pri izvajanju prevozov starejših, vas bomo o tem obveščali preko objav na občinski spletni strani www.moravce.si.

Komu je namenjen Prostofer?

Brezplačni prevozi so namenjeni vsem tistim starejšim, ki:
- ne vozijo sami,
- nimajo sorodnikov, ki bi imeli prosti čas takrat, ko potrebujejo prevoz,
- imajo nižje mesečne dohodke,
- imajo slabše povezave z javnimi prevoznimi sredstvi.

Brezplačni prevozi starejšim omogočajo lažjo dostopnost do zdravniške oskrbe (npr. v zdravstveni dom, bolnišnice), javnih ustanov (občine, upravne enote), trgovinskih centrov ipd.

Kaj je potrebno storiti, če se želite dogovoriti za brezplačni prevoz?

Uporabnik, ki potrebuje brezplačni prevoz, naredi naslednje:

1. Pokliče na brezplačno številko 080 10 10.
2. V komunikacijskem centru zabeležijo njegove podatke in lokacijo prevoza. Klicni center nato obvesti prostovoljnega voznika o prevozu in to sporoči uporabniku, za katerega se opravi prevoz.
3. Vozilo zagotovi OBČINA MORAVČE, poskrbljeno je tudi za zavarovanje tako voznika kot sopotnikov.
4. **Klicni center je na voljo za rezervacije prevozov uporabnikov vsak delovnik med 8. in 18. uro, rezervacijo prevoza pa je potrebno najaviti vsaj tri dni pred izvedbo storitve.**
5. Vozniki prostovoljci bodo prevoze opravljali od ponedeljka do petka med 8. in 16. uro, izjemoma pa se lahko dnevi in ure tudi prilagodijo potrebam.

Občina Moravče
t: 01 72 47 140 / f: 01 72 31 035
Ponedeljek: 8.00 - 10.30
in 11.00 - 15.00
Sreda: 8.00 - 12.00 in 13.00 - 17.00
Petek: 8.00 - 10.30 in 11.00 - 13.00

Karitas
Tretji četrtek v mesecu: 17.45 - 18.45

Rdeči križ
g: 031 291 564
Prvi ponedeljek v mesecu:
17.00 - 19.00

Župnijski urad
t: 01 72 31 055
Ponedeljek in petek: 9.00 - 10.00
in 16.00 - 18.00

Pošta
t: 030 718 533
Ponedeljek, sreda, petek:
9.00 - 12.00 in 13.00 - 16.00
Torek, četrtek: 9.00 - 11.00
in 15.00 - 18.00
Sobota: Zaprto

Policijska pisarna
Ponedeljek: 16.00 - 18.00
Petek: 8.00 - 10.00
Zadnjo nedeljo v mesecu:
8.00 - 10.00

Osnovna šola Jurija Vege
t: 01 72 31 003 in 01 72 31 210
www.osmoravce.si
Od ponedeljka do petka: 7.00 - 15.00

Vrtec
t: 01 72 31 227
Od ponedeljka do petka: 7.00 - 15.00

Podružnična osnovna šola Vrhpolje
t: 01 72 31 233
Od ponedeljka do petka: 7.00 - 15.00

Zavod za gozdove
Revir Moravče, Vegova 7
g: 041 657 223

Gasilska zveza Moravče
t: 01 72 31 234
24-urna dežurna služba
na telefonu 112

Knjižnica Daneta Zajca
t: 01 72 31 359
Ponedeljek: ZAPRTO
Torek: 13.00 - 19.00
Sreda: 7.00 - 9.00 in 11.00 - 14.00
Četrtek: 13.00 - 19.00
Petek: ZAPRTO
Sobota: 9.00 - 12.00

Ambulanta splošne medicine
t: 01 72 31 008
Ponedeljek in sreda: 12.30 - 19.30
(sprejem do 18.00)
Torek, četrtek, petek: 7.00 - 14.00

Amb. za otroke in mladino
t: 01 72 32 943
Ponedeljek in sreda: 13.00 - 20.00
Torek: 7.00 - 14.00 (ambulanta),
10.30 - 14.00 (posvetovalnica)
Četrtek: 7.00 - 14.00 (ambulanta)
8.30 - 11.00 (sis. pregledi),
Petek: 7.00 - 14.00 (ambulanta)
8.00 - 11.00 (ambulanta)

Diagnostični laboratorij
Ponedeljek in sreda: 12.30 - 19.00
Torek, četrtek in petek: 7.00 - 13.30
Odvzem za biokemične preiskave:
8.00 - 10.00

Zobna ambulanta
t: 01 72 31 150
Ponedeljek in sreda: 6.45 - 13.15
Torek in četrtek: 12.45 - 19.15
Petek: 6.45 - 12.45

Zobna ambulanta za otroke in mladino
t: 01 72 32 750
Ponedeljek in sreda: 7.00 - 14.00
Torek in četrtek: 13.00 - 19.00
Petek: 7.00 - 13.30

Patronažna služba
t: 01 72 32 944
Od ponedeljka do petka: 7.00 - 8.00

Lekarna
t: 01 77 70 245
Ponedeljek: 12.00 - 19.00
Torek, četrtek, petek: 7.30 - 14.00
Sreda: 13.00 - 19.00
Prva sobota v mesecu: 8.00 - 12.00

Kmetijska svetovalna služba KGZS - Zavod LJ, Izpostava KSS Domžale
Šaranovičeva cesta 21a, Vir
t: 01 724 18 45 ali 01 724 48 55
Uradne ure: ponedeljek in sreda
od 8. do 11. ure oz. po dogovoru

Slovenski okoljski javni sklad, mreža ENSVET
Brezplačno energetsko svetovanje
gasper.stegnar@ensvet.si
(po predhodnem dogovoru)

Dežurna številka za javljanje okvar na javnem vodovodnem in kanalizacijskem omrežju
01 729 54 30

Nagradna križanka

AVTOR: GREGA RIHTAR	MADŽARSKA PLOŠČINSKA MERA ZA ZEMLJO	ANGLEŠKA IGRALKA (DIANA)	ELEKTRIČNI MOTOR	BOGASTVO GOZDOV	AMERIŠKI HUMORIST BUCHWALD	STRJEN SADNI SOK, KI SE PREKUHA Z DODATKOM ŽELATINE		REKA V JUGOZAHODNI ANGLIJI	MINERAL, IMENOVAN PO RENARDU	VRANJI GLAS	ESTONSKI OPERNI PEVEC (GEORG)	TANJŠI KOL, OKROG KATEREGA SE OVIJA VISOKI FIŽOL		VERDIJEVA OPERA	PRIPADNIK ŠONOV	UGANKA	BUČA
TELOVADKA ŠAJN						PISATELJ IN GLEDALIŠKI REŽISER PETAN						ZLOŽLJIV LESEN METER					
MOTORNO KOLO Z MAJHNIMI KOLESI						NEKD. AM. TENIŠKA IGRALKA (CHRIS) / OVITEK						REKA V GRUZIJI / ANGLEŠKI REŽISER (DAVID)					
VLADARJEV NEPOSREDNI NASLEDNIK																	
VREČASTA STRUKTURA ZAPRTOTROSNIC				SKUPINA ČLOVEŠTVA	ŽILA DOVODNICA / NEMŠKA PESNICA SEIDEL					NAELEKTREN DELEC	KOSTUMOGRAFINJA VOGELNIK / IDEAL, IDOL				GREGOR VIRANT / AJDOVA SLAMA		
SNOV, KI ZAPOLNJUJE POŠKODOVAN, IZVOTLJENI ZOB, PLOMBA		ANSAMBEL TREH GLASBENIKOV / KRPA ZA BRISANJE					AMERIŠKA IGRALKA PARKER	TEKMEC / MESTO V ZAHODNI ARGENTINI						JAPONSKA ISKALKA BISEROV / NIGERIJSKI DENAR			
GESLO																	SLIČICA NA ZASLONU, KI GRAFIČNO PREDSTAVLJA ELEMENT V RAČUNALNIKU
ZIMSKOŠPORTNO SREDIŠČE V VZHODNI ŠVICI						FINSKI PESNIK (EINO) / MESTO JV. OD TORINA						ANTON NANUT	ANA DREV / NEPOTISKANA STRAN V KNJIGI			LIRSKI PESNIK	
GLAVNO MESTO PERUJA					NEKDANJI ANGLEŠKI NOGOMETAŠ (GEOFF)					Z MESNIM, SIROVIM NADEVOM POLNJENE TESTENINE							
HRVAŠKI KOMEDIOGRAF VELIKANOVIĆ				HRVAŠKI OTOK SEVERO-ZAHODNO OD MOLATA	ENOTA ZA SEVANJE / NOVOZELANDSKA PAPIGA				LET ŽOGE V LOKU	VZDEVEK OLIVERJA MLAKARJA	MESTO NA SEVERU NORVEŠKE / IRSKI BRINJEVEC						
POZNAVALEC VATIKANSKE POLITIKE												GLAVNO MESTO EGIPTA / NATAŠA ABRAM					
NEKDANJI NEM. NOGOMETAŠ (MIROSLAV)						LATVIJSKA REŽISERKA (IEVA)								KOSITER			
GLAVNA, NAJVEČJA ARTERIJA						RABINOV URAD								PRISTANIŠČE NA SEVERU IZRAELA, AKKO			

POMOČ: MENDOZA-mesto v zahodni Argentini, NAIRA-nigerijski denar, NARVIK-mesto na Norveškem, OZOLINA-latvijska režiserka (Ieva), RENARDIT-vrsta minerala

Geslo boste dobili v potemnjenih poljih, ko pravilno rešite križanko. Gesla pošljite v zaprti ovojnici na naslov Občina Moravče, Vegova 9, 1251 Moravče s pripisom »Nagradna križanka« in v njej zapišite tudi svoj naslov. Ovojnico lahko tudi odložite v nabiralnik Občine Moravče (pred vhodom v prostore Občine Moravče). Med pravilnimi rešitvami bomo izžrebali nagrajenca oz. nagrajenko, ki bo prejel(a) nagrado. Izžrebani pošiljatelj(ica) pravilnega gesla bo prejel(a) nagrado **KMETIJSKE ZALOŽBE, D.O.O.**

Geslo križanke, objavljene v prejšnji številki Novic iz Moravške doline (6/2021) je bilo **TRADICIONALNI OKUSI.** Izžrebana pošiljateljica pravilnega gesla gospa Olga iz Kresnic, ki bo od sponzorja križanke, **MESARIJE AVBELJ,** prejela vrednostni bon.

veneta sencila

Montaža senčil, Veneta, Andrej Pergar s.p.
Drtija 6, 1251 Moravče

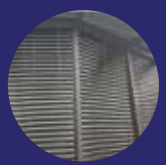
Zun. žaluzije 'Krpan' na elektro pogon

Rolo komarnik

Senčenje pergole

Tenda in zunanje 'Krpan' žaluzije

Plise zavese

Za naročilo ali več informacij pokličite na telefon **041 745 180**
ali pišite na e-naslov **sencila.veneta@gmail.com.**
https://www.facebook.com/sencilarolete

MIZARSTVO AVBELJ
IZDELAVA POHIŠTVA PO NAROČILU
Avbelj Milan s.p. –Mizarske storitve
Stegne 1, 1251 Moravče
www.mizarstvo-avbelj.si
info@mizarstvo-avbelj.si
GSM: 041 641 446

Pri Jurku
GOSTILNA IN PICERIJA
DOSTAVA HRANE NA DOM
tel.: 01 723 28 83
gsm: 040 144 783
Trg Svobode 15, 1251 Moravče
https://www.facebook.com/PicerijapriJurku

BORIS KOPITAR
SVETUJE
PREVERITE SLUH IN POSKRBITE ZANJ
POKLIČITE ZA TERMIN
059 044 055
BREZPLAČNO PREVERJANJE SLUHA IN TESTIRANJE SLUŠNIH APARATOV
BTC LJUBLJANA
OBIŠČITE AUDIOBM.SI
AUDIOBM SLUŠNI CENTRI

BARVE LAKI PIRC
NOVA TRGOVINA ZA DOM
Sončna ulica 1a, Domžale - Vir
NASPROTI TRGOVINE HOFER
051 647 602
ODPRTO ŽE OD 6. URE
BARVE, AVTOLAKI, ČISTILA ...
Glasurit 3M TEKNOS ALCEA C.A.R.FIT

- brezplačna kontrola vida
- korekcijska očala
- sončna očala
- športna očala
- kontaktne leče

OK optika KRHLIKAR
Očesna optika Krhlikar
Trg svobode 2, 1251 Moravče
T: 01 723 28 22, M: 040 709 232
optika.krhlikar.pe@gmail.com
www.optika-krhlikar.si

Renault care service
živeli avtomobili za vse življenje

Ugodnosti za lastnike Renault vozil iz občine Moravče

25% popust na originalno motorno olje

10% popust na servis in ostale storitve*

Renault priporoča Castrol

avtohiša KRULC
www.avtohisa-krulc.si
01 72-31-200

Zgoraj navedeni popusti veljajo za vse lastnike vozil Renault, ki imajo stalno ali začasno prebivališče v občini Moravče.
*popust ne velja na ključe, kartice vožnje, drobni material ter ekološko takso. Popust ni časovno omejen in velja do preklica.

NISSAN INTELLIGENT MOBILITY

Povsem novi Nissan Qashqai
Vrhunski crossover, elektrificiran z blagim hibridnim pogonom
za 229 €/mesec* 5 let jamstva*

KRULC
ŽE 30 LET POOBLAŠČENI SERVISER
VOZIL NISSAN

KRULC d.o.o.
Cesta heroja Vasje 8, 1251 Moravče
Delovni čas 08-18, sobota 08-12.
Tel: 01 723 12 00 www.nissan-krulc.si

Kombinirana poraba goriva: 7,35–6,25 l/100 km. Emisije CO_2: 166–141 g/km. Emisijska stopnja Euro6D Full. Emisije NOx: 0,0167–0,0237 g/km. Emisije trdnih delcev: 0,00008–0,00035 g/km. Št. delcev ($x10^{11}$): 0,17–0,55. Ogljikov dioksid (CO_2) je najpomembnejši toplogredni plin, ki povzroča globalno segrevanje. Emisije iz prometa onesnažujejo zrak in tako pomembno prispevajo k poslabšanju kakovosti zunanjega zraka. Prispevajo zlasti k čezmernim povišanim koncentracijam prizemnega ozona delcev PM_{10} in $PM_{2,5}$ ter dušikovih oksidov.

*Informativni izračun je narejen na dan 24. 8. 2021 za novi Nissan Qashqai 1.3 DIG-T 140 N-CONNECTA. Maloprodajna cena z 2% upoštevanim popustom in DDV, znaša 27.190,00 €. Informativni izračun za skupni znesek kredita v višini 7.489,37 € je narejen za dobo odplačila 48 mesecev in upošteva nespremenljivo obrestno mero 5,49 % in polog v višini 7.706,84 €. DOM = 4,84 %, se lahko spremeni, če se spremeni katerikoli element v izračunu. Kreditojemalec vrne kredit v 48 mesečnih obrokih v višini 224,00 € in z zadnjim poslednjim obrokom v višini 11.990,79 €. Skupna finančna obveznost z že vračanim pologom, ki ga mora odplačati kreditojemalec, znaša 23.540,94 €, od tega znašata zavarovalna premija 268,54 € in stroški odobritve kredita 38,60 €. V financiranje je vključeno brezplačno 5-letno podaljšano jamstvo, ki obsega 3 leta tovarniške garancije ter podaljšano jamstvo za 4., 5. leto oz. 160.000 km, karkoli se zgodi prej, po programu 4As new. Kupec lahko ob koncu financiranja izkoristi možnost prodaje vozila koncesionarju, ki mu je prodal vozilo, po vnaprej dogovorjenih pogojih. Flexi akcija je pogojena s sklenitvijo obveznega in osnovnega kasko zavarovanja vozila za celotno dobo financiranja pri eni izmed slovenskih zavarovalnic. Finančujemo le pravico do najema. Velja preko Nissan Financiranja. Akcija velja do 31. 10. 2021. Nissan si pridržuje pravico, da akcijo predčasno zaključi ali jo podaljša. Slika so simbolične. Pooblaščeni uvoznik: Renault Nissan Slovenija, d. o. o., Dunajska 22, 1001 Ljubljana. Več na nissan.si

PEPLAST
Brizganje plastičnih mas - PVC ograje - Rolete - Žaluzije - Tende - Komarniki - Garažna vrata
ALU in PVC okna-vrata
KRPAN ŽALUZIJE
PEPLAST d.o.o.
Šlandrova cesta 9a,
1251, Moravče, Slovenija
TEL: 01/7232-868
GSM: 041/753-617
info@peplast.si
www.peplast.si

Avtohiša Vesel
Martin Vesel s.p.
SERVIS
Češnjice 16b
1251 Moravče
t. 01 72 31 032
g. 041 687 336
* Priprava vozil za tehnični pregled
* Servisne storitve za vozila vseh znamk
* Brezplačno nadomestno vozilo
* Kleparska dela
* Delovni čas
pon - pet od 8h - 18h
www.avtohisa-vesel.si

WLAN MMDS
TV - INTERNET
Slovenski in tuji TV programi z Limbarske gore in Krvavca - Kržišča. Brezžično do objekta!
ZANESLJIVO IN UGODNO!
- TV OD 16€, INTERNET od 13€, MOBILNI TELEFON od 5€/mesec
- Najboljši športni, filmski, otroški in dokumentarni programi s podnapisi
- INTERNET in IPTV signal tudi s kamniškega gradu, Krima, Ambroža, Velike Planine, Zgornje Javoršice, Kališča, Rožična, Zasavske Svete gore, Peč, Črnivca, Slivne, Sv. Miklavža
040 997 007
www.zvezdatv.si www.gorosan.com
Zvezda TV
ZANESLJIV SERVIS LCD TV

VRATA JERMAN
PRODAJA IN MONTAŽA
MARKO JERMAN s.p.
gsm.: 041 387 111
e-mail: mare.jerman@gmail.com
www: montaza-jerman.net
lipbled
HOPPE
GARANT Türen für Ihr Zuhause
izmere • svetovanje • prodaja • montaža • servis